

Intimacy in Halacha

Show# 182 | August 11th 2018

Rabbi Yehoshua Pfeffer

טור אבן העזר הלכות פריה ורביה סימן א

יתברך שמו של הקדוש ברוך הוא שהוא חפץ בטוב בריותיו שידע שאין טוב לאדם להיות לבדו ועל כן עשה לו עזר כנגדו ועוד כי כוונת הבריאה באדם כדי לפרות ולרבות וזה אי אפשר בלא העזר ועל כן צוהו לדבק בעזר שעשה לו.

תלמוד בבלי מנחות דף מד עמוד א

תניא א"ר נתן אין לך כל מצוה קלה שכתובה בתורה שאין מתן שכרה בעה"ז ולעה"ב, איני יודע כמה צא ולמד ממצות ציצית מעשה באדם אחד שהיה זהיר במצות ציצית, שמע שיש זונה בכרכי הים שנוטלת ד' מאות זהובים בשכרה שיגר לה ארבע מאות זהובים וקבע לה זמן, כשהגיע זמנו בא וישב על הפתח נכנסה שפחתה ואמרה לה אותו אדם ששיגר לך ד' מאות זהובים בא וישב על הפתח, אמרה היא יכנס נכנס, הציעה לו ז' מטות שש של כסף ואחת של זהב ובין כל אחת ואחת סולם של כסף ועליונה של זהב, עלתה וישבה על גבי עליונה כשהיא ערומה ואף הוא עלה לישב ערום כנגדה, באו ד' ציציותיו וטפחו לו על פניו נשמט וישב לו על גבי קרקע, ואף היא נשמטה וישבה על גבי קרקע, אמרה לו גפה של רומי שאיני מניחתך עד שתאמר לי מה מום ראית בי, אמר לה העבודה שלא ראיתי אשה יפה כמותך אלא מצוה אחת ציונו ה' אלקינו וציצית שמה, וכתוב בה אני ה' אלקיכם שתי פעמים, אני הוא שעתיד ליפרע ואני הוא שעתיד לשלם שכר עכשיו נדמו עלי כד' עדים, אמרה לו איני מניחך עד שתאמר לי מה שמך ומה שם עירך ומה שם רבך ומה שם מדרשך שאתה למד בו תורה, כתב ונתן בידה, עמדה וחילקה כל נכסיה שליש למלכות ושליש לעניים ושליש נטלה בידה חוץ מאותן מצעות ובאת לבית מדרשו של ר' חייא, אמרה לו רבי צוה עלי ויעשוני גיורת, אמר לה בתי שמא עיניך נתת באחד מן התלמידים הוציאה כתב מידה ונתנה לו, אמר לה לכי זכי במקחך **אותן מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר**, זה מתן שכרו בעה"ז ולעה"ב.

Questions of the week

פרשת ראה פרק יד פסוק כא

לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו.

רש"י פרשת ראה פרק יד פסוק כא

כי עם קדוש אתה לה' - קדש את עצמך במותר לך דברים המותרים ואחרים נוהגים בהם איסור אל תתירם בפניהם:

שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - יורה דעה סימן מה

תשובה לכבוד הרב החריף המופלא מוהר"ר וואלף באסקעוויץ נר"ו:

אשר שאל על דברי התוספות במס' ע"ז דף כ' ע"א בד"ה ור"מ ובחולין דף קי"ד ע"ב בד"ה עד שיפרוט על מה שאמרו שם להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי כתבו התוספות שזה דוקא בארץ ישראל באותן הימים שאין נכרים מצויים שם וצריך למכרה בדבר מועט. ועל זה השיב מעלתו לדעת הרשב"א בתה"א בית ד' ריש שער ג' והר"ן פרק ג"ה שכתבו בשם התוספות דהא דאין מבטלין איסור לכתחלה הוא רק מדרבנן אבל מן התורה מותר לבטלו לכתחלה א"כ גם בימיהם היתה הנבילה שוה הרבה לישראל שהרי יכול לבטלה ברוב היתר ואעפ"כ אמרה התורה הקדים נתינה דגר: ואני אומר שלש תשובות בדבר:

חדא מי לא עסקינן שלא היה לו רק בהמה אחת ונתנבלה. ואפילו אם יש לו עוד בהמות שהם עדיין חיות ואטו ישחוט ב' בהמות לבטל הנבילה ברוב ויפסיד הבשר שאינו צריך לו ולא יספיק שכרו בנבילה בהפסדו בכשרות ופשטא דקרא בהכי מיירי דאי יש לו במה לבטלו אטו בשופטני עסקינן שימכרנה לנכרי או יתננה לגר יחזיקנה לעצמו או ימכרנה לישראל. הא חדא:

ועוד בימיהם רובם אכלו בטהרה ואטו יטמא שתי בהמות טהורות לערבם עם הנבילה ויקבלו טומאה ממנה ויפסיד בטומאת הטהרות יותר ממה שירויח בנבילה וכבר אמרו ביומא דף כ"ג ע"ב שטהרה היה קשה להם יותר משפיכת דמים. ואין להשיב והרי בחולין ל"ב אין אוכל מטמא אוכל מן התורה. שלא נאמר זה אלא באוכל ראשון אבל נבילה שהיא אב הטומאה היא מטמאה אוכלין מן התורה ובשרצים מקרא מפורש ונפל מנבלתם עליו כו':

שלישית אני אומר דבר חדש בדין לבטל איסור לכתחלה הרי הרשב"א והר"ן שכתבו בשם התוספות שמן התורה מותר לבטל איסור לכתחלה ליישב סוגיא דזרוע בשילה כתבו כן ועיין בדבריהם. וא"כ דוקא דומיא דזרוע בשילה שהזרוע עצמה לא נתבטלה כלל ונשארה באסורה לזר והיה ונתנה לכהן אחר בישולה רק הטעם דמפיק

מהזרוע ונבלע בשאר האיל הוא שנתבטל וטעם שנתבטל לא נשאר בו איסור כלל אבל יבש ביבש לבטל האיסור והוא נשאר בעין והוא בעולם ובאיסורו עומד שאם יבוא אליהו ויאמר שזו והיא החתיכה האסורה הרי הוא עומד באיסורו הקדום אלא כל זמן שאין מכירין אותו גזירת הכתוב אחרי רבים להטות ועכ"פ האיסור הוא בעין ויכול לחזור לאיסורו בזה לכ"ע לדעתי לא התירה התורה לבטלו לכתחלה ואיך אפשר שדבר שאפילו אחר ביטול אם יוכר יהיה אסור לבטלו עתה והרי עתה הוא מכירו. אבל טעם הנבלע בזה כשנתבטל אין כאן טעם איסור כלל וכיון שנתבטל אין כאן טעם כלל ובפרט בזרוע בשלה שהיה בו ששים או מאה לכל מר כדאית ליה דבזה אין אנו צריכין להתירו מטעם אחר רבים להטות רק כיון שיש כאן ששים אין כאן טעם כלל ולא נשאר שום איסור בזה ס"ל להתוס' שמותר לבטלו לכתחלה מן התורה. זה הנלע"ד. ובזה ניחא מה דאמרו שלהי חולין בצפורי עיר הנדחת לא אמרה תורה שלח לתקלה. ועיין בשער המלך פרק ט"ו מהלכות מ"א הלכה כ"ה:

וע"ד ששאל במה שכתב הש"ך בי"ד סימן ר"א ס"ק מ"א בשם רבינו ירוחם ואם הלכו כו' יש מתירין משמע דיש אוסרין עכ"ל הש"ך. וע"ז כתב מעלתו שלא ידע שום סברא לאסור. הנה אני תמה לאידך גיסא על הש"ך שמשמעותו שאינו מפורש ברבינו ירוחם דעת האוסרין והרי אף שלא נתפרש בזה כבר נתפרש בדברי רבינו ירוחם דף רנ"ז ע"ג בדין שהביא הש"ך בשמו בס"ק קי"ב ומביא רבינו ירוחם שם שתי דעות בזה. ושם אני תמה יותר על האוסר שהרי הדין הוא ממש כעין הדין שמביא המחבר בסעיף נ"ה ועל הדין ההוא אי אפשר לחלוק שהוא דבר המפורש במשנה פ"ו ממקואות משנה ג' והרי שם בודאי כשעלו הטובלים ויצאו משם חזרו המים למקומן וכמפורש שם בש"ך ס"ק ק"כ ואפ"ה כיון שהוכשר פעם אחת נשאר בהכשרו והרא"ש שממנו מקור הדין שבסעיף נ"ב משם למד הדין הזה ועכ"פ לא יתמה על הש"ך והדבר מפורש ברבינו ירוחם עצמו. ולרוב הטרדה אקצר. דברי הד"ש:

פתחי תשובה יורה דעה סימן צט ס"ק ג

(ג) אין מבטלין איסור. עש"ך שכתב בשם פוסקים שהוא מדרבנן ועיין (בתשובת נו"ב תניינא חי"ד סי' מ"ה) שכתב דדוקא לבטל הטעם של איסור הוא מדרבנן אבל ממשות האיסור יבש ביבש ברוב הוא מדאורייתא וה"ה לבטל בס' ע"ש (ובזה מתורץ מה שהקשה בספר תפארת ישראל על משניות במעשר שני פ"ב משנה ד' ע"ש ועיין בנ"צ מה שכתבתי בזה) אבל בלח בלח לבטל בס' משמע שם דמותר מדאורייתא ועיין בזה בתשובת פני אריה ס"ב באורך ועיין (בנו"ב קמא חי"ד סי' כ"ו) ד"ה ועכ"פ אומר אני. ועיין בתשובת שמן רוקח חלק שני סי' י"ד שהאריך מאד בענין זה וביאר פרטים הרבה בדין זה:

Table of Contents

Rabbi Simcha Feurman

How to do deal with Inyanei Ishus: Gemara Sota

Tznius: Gemara Nedarim, Shita Mekubetzos (Re'em, Ritva), Meiri, Raavad Shaar HaKedusha, Igros HaKodesh-Ramban, Sefer Chasidim, Tzidkas HaTzadik, Shulchan Aruch Orach Chaim, Shulchan Aruch Even Haezer, Gemara Brochos, Reb Yaakov Emden, Letter from the Steipler, Gemara Succah, Gemara Nedarim.

Taking care of one's wife: Tosafes Yevamos, Pischei Teshuva, Gemara Kesubos, Beis Yosef Orach Chaim, Rashi Parshas Meshpatim, Gemara Babba Metzia.

Rabbi Gideon Weitzman

The Torah's approach to Ahava and Ishus: Gemara Shabbos, Gemara Brachos, Rav Dessler, Gemara Nedarim, Gemara Yevamos, Tur Even Haezer, Letter from the Steipler, Igros HaKodesh-Ramban.

Rabbi Manis Friedman

The Torah's Approach to marriage: Mishna Avos, Gemara Pesachim, Gemara Nedarim.

Selected emails from our listeners

Comments on the show

Thank you R Dovid for once again having the courage to raise an issue vital to our community.

You will no doubt receive many angry calls and letters many from people who themselves may need to be heard what is being said.

I actually had an internet issue and had tried to utilize guard your eyes I failed to make any significant progress aside from the initial boost, a year later I heard your program on pornography I decided to give Gye another try, I was successful - since that show I haven't looked at any pornography and have improved my Kedushah tremendously, thank you for that. I'm sure others were inspired to take action as well, so although I'm no Posek or Rav etc. I believe you are doing a tremendous Chesed to Klal Yisroel, and please don't let the "Kanayim" obstruct all the great things you are doing.

Hatzlachah

Selected audio from our listeners

Answers to the Question

Answers to the Question 1 *click here*

Comments on the show

Comments on the show 1 *click here*

Comments on the show 2 *click here*

Comments on the show 3 *click here*

Comments on the show 4 *click here*

Comments on Previous shows

Comment on show 178- Kibbud Av V'Eim *click here*

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מז עמוד א

תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: יצר תינוק ואשה, תהא שמאל דוחה וימין מקרבת.

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף כ עמוד א- עמוד ב

אמר רבי יוחנן בן דהבאי, ד' דברים סחו לי מלאכי השרת: חיגרין מפני מה הויין? מפני שהופכים את שולחנם, אילמים מפני מה הויין? מפני שמנשקים על אותו מקום, חרשים מפני מה הויין? מפני שמספרים בשעת תשמיש, סומין מפני מה הויין? מפני שמסתכלים באותו מקום. ורמינהו, שאלו את אימא שלום: מפני מה בניך יפיפין ביותר? אמרה להן: אינו מספר עמי לא בתחלת הלילה ולא בסוף הלילה אלא בחצות הלילה, וכשהוא מספר מגלה טפח ומכסה טפח, ודומה עליו כמי שכפאו שד; ואמרתי לו: מה טעם? ואמר לי: כדי שלא אתן את עיני באשה אחרת, ונמצאו בניו באין לידי ממזרות! לא קשיא: הא במילי דתשמיש, הא במילי אחרנייתא. א"ר יוחנן: זו דברי יוחנן בן דהבאי, אבל אמרו חכמים! אין הלכה כיוחנן בן דהבאי, אלא כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה; משל לבשר הבא מבית הטבח, רצה לאכלו במלח - אוכלו, צלי - אוכלו, מבושל - אוכלו, שלוק - אוכלו; וכן דג הבא מבית הצייד. אמר אמימר: מאן מלאכי השרת? רבנן, דאי תימא מלאכי השרת ממש, אמאי אמר רבי יוחנן אין הלכה כיוחנן בן דהבאי? הא אינהו בקיאי בצורת הולד טפי! ואמאי קרו להו מלאכי השרת? דמציני כמלאכי השרת. ההיא דאתאי לקמיה דרבי, אמרה לו: רבי, ערכתי לו שלחן והפכו! אמר לה: בתי, תורה התירתיך, ואני מה אעשה לך. ההיא דאתאי לקמיה דרב, אמרה לו: רבי, ערכתי לו שלחן והפכו! אמר: מאי שנא מן ביניתא.

שיטה מקובצת מסכת נדרים דף כ עמוד ב

יפיפים. שאין בהם מום. אינו מספר עמי בתחלת הלילה. שתאות נשים שראה ביום עדיין בלבו ובסוף הלילה קרוב לעמידה פן יהיה זכור מתאותו בנשים אחרות. ואני שמעתי מרופאים שאינו טוב תחלת הלילה לפי שעדיין לא לקחו כל האיברים חלקם ממאכל עד אחר השינה וכל הרגיל לבעול אחר אכילה ושתיה אוחזתו עוית ורתיחת איברים שקורין פלזינא. וגם לא סמוך ליום שכבר תשש כל כח האכילה ורפה לבו אבל באמצע הלילה אז טוב לבראים אם תאותם באה מאיליה ולא מחמת משמוש והרהור נשים ואז יפין אותם ילדים שנתעברה אמם באותו כח. מספר. עושה צרכיו. מגלה טפח. מבגדיו ומכסה אותו טפח מבגדיו. לא שמעתי טעם למה טוב לעשות כן שאם תאמר כדי לראות חזה שלה ויתאוה לבו והלא לילה היה. אמנם נראה לי שמן השמש אומר כן שלא היה מוציאו יותר מדאי בשעת דישה כי אם טפח. הרא"ם ז"ל.

כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה. ואין חסרון קדושה. הרא"ם ז"ל.

וז"ל הריטב"א ז"ל: מגלה טפח ומכסה טפח. יש מפרשים כי על השמש אומר כן. ויש מפרשים כי על הסינר

שהנשים חוגרות בו קאמר שהיה מגלה ממנו מעט ומכסה השאר כדי שלא יהנה הרבה ממנה. ויש מפרשים כדי שלא יסתכל בה וזה תימה כי בלילה ובלא נר היאך יכול להסתכל בה. עד כאן.

ערכתי לו שלחן. לשמש והופכו שלא כדרכה. התורה התירתו. לשמש שלא כדרכה. וא"ת והלא הוא כמעשה ער ואון. יש לומר היינו כשעושה כן תמיד אבל לפעמים מותר. ויש אומרים דכי אמרין שרי דוקא שלא יוציא שכבת זרע. ויש מפרשים והפכו הוא למטה והיא למעלה. הריטב"א ז"ל:

בית הבחירה (מאירי) מסכת נדרים דף כ עמוד א- עמוד ב

וכן אמרו כל הצופה בנשים סוף בא לידי עבירה ואפילו בפנויה אסור וכל המסתכל בעקיבה של אשה אם באשתו ושלא בשעת נדתה וכדי לחבבה מותר ולא סוף דבר בעקיבה אלא אף במה שכנגד העקב ר"ל עגבותיה אחר שהיא לבושה והולכת וכן לפניה אלא שתופסה בכנגד עקיבה מפני שסתם הדברים נאמרה באשה שמהלכת לה ואדם צופה לה מאחריה ובאשתו נדה אסור וראוי ליענש בה בבנים שאינם מהוגנים ובאשה אחרת אפילו בפנויה ובשאינה נדה ושלא כנגד העקב אסור אפילו באצבע קטנה אלא שבמקום אחד התירו להסתכל בפני כלה כל שבעה כדי לחבבה על בעלה וכלל הדברים יהא מסוה הבשת על מצחו תמיד דרך הערה אמרו בעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושה לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מכאן אמרו סימן יפה לאדם שהוא ביישן וכל מי שמתבייש לא במהרה הוא חוטא וכל שאין לו בשת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני:

וכן יהא אדם צנוע בדרכיו וכל שכן בעניני התשמיש ואף על פי שאמרו כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו יעשה לא דברו חכמים אלא כנגד יצר הרע שאי אפשר לכל בני אדם לקדש עצמם במותר להם מכל מקום יהא אדם מקדש עצמו בכל דבר שבתשמיש הן בהפיכת שלחן הן בשאר מיני קלות ראשו והדיוטות ושליטת גדר טהרה ואף במקום שאין שם אחרים יזכור מאמר החכם שאמר מי שאינו בוש מזולתו יבוש מנפשו ובאשת תלמיד חכם העידו שהיתה מעידה על בעלה שלא היה מזדוג עמה לא בתחלת הלילה ולא בסוף הלילה אלא באמצע הלילה שעה שבני הבית וכל אדם ישנים וכשהיה מזדוג עמה היה מגלה טפח ומכסה טפח כלומר מגלה טפח מבגדיה ומכסה אותו טפח בבגדיו ולא שיגלה כל בגדיה ביחד ושיכסה אותה ביחד כדי שלא יראנה ואף על פי שאסור לשמש מטתו לאור הנר תלמיד חכם שאני שעוסק בתורה כל הלילה וכשרוצה לישן מעט הוא פוקד את אשתו וישן לו מעט ומטהר עצמו וחוזר למשנתו וכן שהיה מקדש את עצמו בשעת תשמיש וממהר במלאכתו כמי שהענין נעשה עליו חבילה ומקצר כדי שבין כך לא יתן עיניו באשה אחרת וממה שאמרו ולא תתורו אחרי לבבכם שלא ישתה בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר ואמרו עלה אפילו בשתי נשיו וכל שכן שהצניעות יפה לאשה אפילו עם בעלה ואע"פ שמותר לה לדבר דרך ריצוי כדי להתחבב עליו בדבריה.

עוד יש מחשבות אחרות המקלקלות את המעשה והמפסידות אותו והמחליפות עליו רעה תחת טובה ושלוש, עון תחת קיבול השכר, ואע"פ שיש בה אחת מן הדרכים הראשונים והיא כאותה ששנינו בחיצונה (שם) תניא אמר ר' נתן וברותי מכם המורדים והפושעים בי אלו בני תשע מדות בני אסנ"ת מ"ש גע"ח. בני אנוסה בני שנאה בני נידוי בני תמורה בני מורדת, נ"א בני מריבה בני שכרות בני גרושת הלב בני ערבוניא בני חצופה. ותניא (שם) ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' מכאן אמר ר' נתן שלא ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר ואמר רבינא לא נצרכא אלא לשתי נשיו.

שאלו את אימא שלום מפני מה בניך יפילים ביותר, אמרה להם כשהוא מספר עמי אינו מספר אלא בחצי הלילה מגלה טפח ומכסה טפח ודומה כמי שכפאו שר אמרתי לו מה טעם אמר לי כדי שלא אתן דעתי באשה אחרת ונמצאו בני באים לידי ממזרות (שם). והרי אני מפרש את הענינים הללו כי יש תועלת בפירושם. כי מה שאמרה שהוא מספר עמה בשעת תשמיש, פי' בגמרא דדוקא במילי דתשמיש שהם צורך לאותו תשמיש, א"נ כגון שהוא צריך לרצותה ולפתותה שאינו רשאי לבעול עד שיפייסנה, כגון זה הוא רשאי לדבר עמה ולרצותה בכל עניני רצוי. אבל אם אינו צריך לרצותה אינו רשאי לדבר בדברים

אם להנאת עצמו גם הוא יש לו שכר כאדם שעושה מצוה שלא בכונה אך לא כמכוין לשם מצוה. ובכונה הרביעית אם לא יתכוין לגדור את עצמו בה מן העברה כי אם להנאת עצמו כיון שאין בה לא מצות פריה ולא תיקון ולד ולא תביעת האשה שאמרה שאינה צריכה, אין לו שכר. ואם הוא צריך לאותו דבר, צריך הוא לתת שכר למעשהו ותהא כונתו להנצל בה מן החטא. ואם לא נתכוון כי אם למלאות תאוותו מן הנאות העולם הנה הוא בדרך הסתת היצר ורחוק מן השכר וקרוב להפסד. אבל מי שאינו צריך לאותו דבר ואין יצרו גובר עליו, והוא מעורר את תאוותו ומביא עצמו לידי קישוי ותאוה כדי להשביע את יצרו ולמלא את תאוות לבו מהנאות העולם ותאוותיו גם אין בו אחת מן השלש דרכים הראשונים שאמרנו, ודאי הוא הדרך לעצת יצר הרע והסתתו שפירשנו בתחלה, כדכתיב (קהלת ט. טו) ראה חיים עם האשה אשר אהבת וכו', ומן ההיתר יביאנו אל האסור. ועל זה אמרו רבותינו ז"ל (נדה יג) המקשה עצמו לדעת יהא בנידוי, ואמרינן לימא אסור משום דקא מגרי יצר הרע בנפשיה. והעושה המעשה הזה דומה לאדם שהוא שבע ואוכל יותר מדאי ושותה יותר מדאי עד שהוא משתכר ואח"כ הוא מקיא ומתלכלך, כגון זה ודאי הוא דומה לבהמה שהיא אוכלת והולכת עד שיאחזה דם ותמות.

שינויי מהדורות

(עמ' לו ד"ה אצל). ונוסף כמהדורות הקודמות ונכ"י כגון שהיה לה כעס עמו.

10. כמהדורות הקודמות ולא שמחת האשה וכו'.

10. לימא ("ולפתותה") כמהדורות הקודמות וננוס' הכ"י

לנפש תדרשנו

ולפ"ז א"ש למה לא אמרו חז"ל שאסור משום ז'נשמרתם מכל דבר רע' שאסור להביא לידי הוצאת זרע לבטלה.

יא. ועל זה אמרו רבותנו ז"ל המקשה וכו'. מבואר שחז"ל מיידי בכה"ג שמקשה עצמו לאשתו ואח"כ נזקק לה.

אחרים חוץ מדברים של אותו תשמיש. ועוד אני מפרש כי מה שאסרו לספר בדברים אחרים לא תאמר משהתחילו במעשה בלבד, אלא אף משהווקו לאותו מעשה נמי אסור. והטעם כדי שלא ייתערב דעת אחר בשעת מעשה. ולמדתי את זה ממה שאמרו בעירובין (ק) במי שהוא צריך לרצותה שמפייס ואח"כ בועל וזהו דרך ארץ. מכלל דמי שאינו צריך לרצותה אינו רשאי לספר אפילו קודם בעילה. ותו אמרין במסכת חגיגה (ה) עליה דרב דסח ושחק ועשה צרכיו, ואוקימנא דהיה צריך לריצוי. ובאמת וברור דרב דרך ארץ היה בו ובתחלה רצה ואחר כך בעל, ואי לאו דהוה צריך לריצוי הוה מקשי ליה מבריתא על שהיה מספר בשעת תשמיש. הא למדת שאף משהווקו לתשמיש אסור לספר חוץ מדברי תשמיש לבד. ואם סיפר מה עונשו, עליו הכתוב אומר (עכ"ס ד יג) מגיד לאדם מה שיחו, אפילו שיחה יתירה שבין איש לאשתו מגידין לו בשעת הדין. ובעולם הזה מה עונשו, כך אמרו רבותינו (נדרים ב) חרשין מפני מה הויין שמספרים בשעת תשמיש. ומאי ניהו במילי אחרנייתא".

ומה שהיה מגלה טפח ומכסה טפח, שמעתי בפירושו שלא היה ממרק כל האבר בשעת תשמיש כדי למעט הנאתו ממנה. ודומה כמי שכפאו שד, אדם שהוא עושה הדבר מאונס שאין מתכוין להנאתו. כך שמעתי. ולא נתברר אצלי כי הוא נתן טעם

למעשה הזה כדי שלא יתן דעתו באשה אחרת, ואין הטעם דומה למעשה כי היה לו לומר מפני שאיני רוצה להנות מן העולם ואיני עושה אלא לשם המצוה בלבד. ושמעתי עוד בפירושו כי מגלה טפח ומכסה טפח שבאשה קאמר. כלומר עכשיו מגלה אותו לצורך התשמיש, ועכשיו מכסה אותו, לומר שלא היה מאריך באותו מעשה. ודומה כמי שכפאו שד, פי' דומה כמי שהבעיתו שד ונבעת והניח את המעשה, כל כך היה מקצר את התשמיש. ועתה לזה הפירוש יבוא הטעם לכל המעשה, כי מה שלא היה מספר עמה אלא בחצי הלילה גם הוא מאותו הטעם כדי שלא יזכור קול האנשים והנשים ששמע ביום ולא ישמע קול המשכימים בבקר. וגם קוצר המעשה הזה הוא כדי שלא תכנס שום מחשבה בתוך המעשה. אלא שיש לדקדק על זה הפירוש, א"כ לא היה משהה עצמו על הבטן, וכבר אמרו רבותינו (נדה עא) שכר פרי הבטן בשכר שמששים עצמן על הבטן הוויין להם בנים זכרים. וזו אינה קושיא, כי כל לבבות דורש ה' וכל המעשים שהם לשם שמים טובים הם. ומי שאומד את עצמו שיוכל לעשות כך ולא תכנס עליו מחשבה אחרת, והוא משהה עצמו כדי שתהנה האשה מן המעשה ותזריע תחילה, מתכוין לעשות מצוה ועושה אותה והקב"ה נותן לו שכר בבנים זכרים. ומי שאינו בטוח בעצמו בכך וממהר את המעשה כדי להנצל מן החטא גם הוא עושה מצוה

שינויי מהדורות

11. נמהדורות הקודמות מביא יוסף ברוך: שלא יתן דעתו על אשה אחרת וכו'.

לנפש תדרשנו

על וגני תותיה מרייה דרב שמעיה דשח ושחק ועשה צרכיו".

*א. נוסף כאן בטור: "אבל בעיני תשמיש יכול לספר עמה כדי להרבות תאוותו כדאיתא בפרק הרואה רב כהנא

שער הקדושה

קעז

לו בשעת תשמיש אנוסה אני. ואיכא בינייהו רוצה ואינה רוצה. וכן אמרו במסכת עירובין (פ) כל הכופה את אשתו לדבר מצוה נקרא רע שנא' גם בלא דעת נפש לא טוב (משלי יט, ב). נמצא כי האונס אסור אף באשתו אלא אם צריך הוא לאותו מעשה יפייס ואח"כ יבעול. בני שנאה, כמשמעה ואע"פ שאין בדעתו לגרשה. והטעם מפני שהיא כמו בעילת זנות ואינה כבעילת אישות.

בני נדוי, פי' בני נדה, ואע"פ שאין ממזר מן הנדה.¹² בני תמורה, שהיה מתכוין לערוה ונזדמנה לו אשתו. וי"מ¹³ אפילו בשתי נשיו שהוא מתכוין לזו ונזדמנה לו האחרת והוא סבור כי היא חברתה. ויש ששואלין לזה הפירוש א"כ יש מן השבטים שהן בני תמורה¹⁴ שהרי יעקב אבינו ע"ה נתכוין לרחל ונזדמנה לו לאה. יש לומר עדיין לא נתנה תורה ולא נאסרו בדקדוקי מצות. אי נמי אפשר שלא נתעברה בלילה ההוא. אלא אי קשיא הא קשיא, מאחר שהוא שוגג והוא סבור שהיא היא המתכוין אליה למה נקרא מורד ופושע, אלא מחזורתא כלישנא קמא. בני מורדת, דאמרה ליה לא בעינא לך ואע"כ הוא משמש עמה

והקב"ה משלם שכרו בבנים יפייס, וגם הוא כבר הודיע אותה את הטעם והיתה דעתה נסכמת עמו על כך. עוד שמעתי בפירושו כי מגלה טפח ומכסה טפח משום צניעות הוא ועל הסינר שהיא חוגרת קאמר שאף בשעת התשמיש היה מצריכה לחגרו ומגלה טפח¹⁵ שבה מאותו הסינר בשעת תשמיש ומכסה אותה בו לאחר תשמיש ודומה כמי שכפאו שד שהיה עושה את המעשה ביראה כאדם שהוא נבעת מן השד. וכל זה כדי שלא תכנס עליו שום מחשבה אחרת. ואע"פ שיש בענין הזה ענין צניעות, עיקר כונתו לכך היתה. ודוגמת המעשה הזה אמרו בגמ' רבני מערבא (ירוש' יבמות) בר' יוסי בר חלפתא שכנס יבמתו חמש בעילות בעל ודרך סדין בעל. ואותו הענין לא היה אלא כדי שלא תהא כונתו אלא לשם מצוה בלבד. ובני תשע מדות שאמרנו כך הוא פירושם, בני אנוסה אין אתה צריך לומר שאנס את האשה והוליד ממנה בנים אלא אף מי שאנס את אשתו בתשמיש. וכן שנינו במסכת כלה מפני מה הווין לו לאדם בנים בעלי מומין מפני שהוא תובעה ואינה נתבעת לו, פי' שאינה מתרצה לו ואע"כ הוא נזקק לה. ר' יהושע אומר מפני שאומרת

שינויי מהדורות

12. נמסרה אחת (ד"נ וכן נוס' העור) נוסף וי"מ שאם הן בנידוי שאסורים בתשמיש המטה והוא הדין נמי אם אחד מהם אבל.

לנפש תדרשנו

דעיקר הפגם הוא ענין מדות רעות. וכן הביא שם בשם הרדב"ז. ואכן כתב רבנו לקמן (עמ' קפב) דוד המע"ה "היה יצרו חזק וקשה" אבל הוא "עמד עליו והרגו". מיהו לפי יסוד הקה"י הנ"ל, צ"ע מה מקשה רבנו הכא מראובן, הרי י"ל כנ"ל. ואפשר דמקשה רבנו מכח היסוד דמבואר באגרת הקודש לרמב"ן (פרק ה') שהשנים עשר שבטים היו מלידה "צדיקים בלי מום" עיי"ש עוד.

יב. וי"מ וכו'. רמב"ם פכ"א הל' א' סו"ב ה"ג.

יב*. ויש ששואלין... שהן בני תמורה וכו'. ועדיין צ"ע ממה דמבואר בילקוט המכירי תהלים קיח כה, בענין דוד המע"ה. וכן ע' פי' החסיד יעב"ץ לתהלים על הפסוק "הן בעוון חוללת" (נא, ז). ונראה ליישב ע"פ מש"כ מרן הקה"י וצ"ל (יבמות מהדורה חדשה סי' מט, לקוטים ד' סי' טו) רבני תשע המדות הנ"ל יכולים לתקן את מדותיהם הרעות (ומשמע שרעתו

איגרת הקודש (מיוחס לרמב"ן)

פרק ששי

הדרך חמישי - באיכות החבור

[כבר הודענוך בפרקים אלו דברים רבים שיש לך לכלול אותם עם מה שנאמר בפרק זה. ושימם כחותם על לבך. והנני מתחיל ואומר] ידוע כי כל איש חסיד וצנוע, כשהוא מדבר, אינו מדבר כי אם בלשון רכה ושפה רפה ובנחת רוח, ואינו מדבר גדולות, וכשהוא מהלך ילך בקומה כפופה וראשו נמוך, וכן בכל מנהגיו. והרשע בכל דרכיו בהפך מזה. ואתה יש לך לעיין [אם יש לך עיניים לראות], כי מאחר שהדברים שאין להם גנות אבר אצל בני אדם, יש להם גנות מעשה וענין רע, כל שכן בדברים שיש בהם גנות אבר אצל בני אדם כל שכן גנות אבר וגנות מעשה. ועל כן, כל זמן שהאדם מתחבר לאשה, אל יהא בקלות ראש ודברי שוא ותעתועים, ואל תקל ראשך כנגד האשה, ואל תרבה בשיחה בטלה עמה. ולפיכך יש לך להכניסה תחלה בדברים שמושכין את לבה ומיישבין דעתה ומשמחין אותה, כדי שתקשר דעתה בדעתך וכוונתה בכוונתך. תאמר לה דברים קצתם מכניסין אותה בדברי חשק ואהבה ורצון, וקצתם מושכין אותה ליראת שמים וחסידות וצניעות. ומספר עמה בדברי נשים חסידות וצנועות, היאך יצאו מהם בנים הגונים וכשרים, ראויים לכתר עליון, בעלי תורה ויראה והוראה, כמעשה קמחית שזכתה לז' בנים שכולם שמשו בכהונה גדולה, ושאלוה חכמינו ז"ל במה זכתה, ואמרה להם אפילו קורות ביתי לא ראו שער ראשי מימי, וכל זה הפליגה לשאר צניעותה וחסידותה ויושר מעשיה. [ויכניס אותה בדברים אלו, מהם אהבים ומהם עגבים, ומהם יראת שמים וצניעות וטוהר מחשבה].

ויספר עמה באמצע הלילה או סמוך לשליש האחרון, דתניא בברכות (ג א) משמרה שלישית תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה.

[וכשהוא בועל אותה, לא יבעלנה בעל כרחו ולא יאנוס אותה, מפני שאותו החבור אין השכינה שורה בו מפני שכוונתו בהפך מכוונתה ואין דעת אשתו מוסכמת לדעתו. ולא יריבנה ולא יכה אותה על עסקי תשמיש. והנה אמרו רז"ל במסכת יומא (פסחים מט ב) מה ארי דורס ואוכל ואין לו בוש פנים אף עם הארץ מכה ובוועל ואין לו בוש פנים. אבל הוי מושך לבה בדברי חן ופתיו ושאר דברים הגונים ומחושבים. ואל תהי בועל אותה והיא ישנה, מפני שאין כוונת שניכם אחדות ואין מחשבתה מוסכמת אל מחשבתך, אבל הוי מעורר אותה ומכניסה בדברים]. סוף דבר, כשתהיה בודק בעצמך ותראה שאתה ראוי לשמש, עשה שתהיה דעת אשתך מוסכמת לדעתך.

וכשאתה מתחבר עמה אל תמהר לעורר בה התאוה, כדי שתתישב דעתה, [ותכנס עמה בדרך אהבה ורצון, בענין שתזריע היא תחלה, כדי שיהיה הזרע שלה כחומר והזרע שלך כצורה, כענין שנאמר אשה כי תזריע וילדה זכר. וכבר ידעת מה שאמרו (נדרים כ ב) בענין אותו חסיד שאמרה אשתו עליו שהיה מגלה טפח ומכסה טפחיים ודומה כמי שכפאו שד, כלומר שלא היה מתכוון להנאת תשמיש לבד, אלא שהיה בעיניו כמי שמתעסק

בדבר אחר שאינו ממלאכתו אלא שהוא חוב מוטל עליו לגמרו משום מצות עונה האמורה בתורה. והתבונן ותראה האִיךָ היה זה החסיד מתכוין כונה עליונה, שכל מעשהו היה לשם שמים ולמצוה גמורה].

ומכל הדברים שהודענוך בפרקים הקודמים ובזה הפרק, יש לך להקיש כמה דברים שלא זכרנו מן הדברים שזכרנו, והוי כולל כל הדברים כלם. ומדעתך תבין דרך ההנהגה שהאדם ראוי להתנהג בה בשעת תשמיש יותר מכל צניעות שאתה צנוע על כל מדותיך, במאכל ובמשתה ובדרך ארץ. כי כפי הצניעות ומחשבה שאתה נוהג בשעת החבור כך תחול הצורה על טפת הזרע.

וזוהו סוד (בראשית כה) ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, כלומר אחר שאמר ליה הקדוש ברוך הוא שרה אשתך יולדת לך בן, נתכוין אברהם בשעת החבור כוונה יתרה על כל מדותיו הטובות, בהיותו מדבק מחשבתו בעליונים ומתכוין להוליד בן שיהיה ראוי למה שאמר לו הקדוש ב"ה. וזהו סוד אברהם הוליד את יצחק, נתכוין להוליד בן שיהיה צדיק גמור כמותו. וזהו אלה תולדות יצחק בן אברהם, אז"ל (בראשית רבה סג א) צדיק בן צדיק. והגיע כח צדקו עד שהעיד הקדוש ב"ה שאין בו מום, לא בפנים ולא בחוץ. וזהו סוד ויעלהו שם לעולה, וכבר ידעת שלא היה ראוי שיהיה מום בדבר הקרב על גבי המזבח. הבן המראה הגדול הזה. וכבר ידעת כי העולה היא קודש קדשים, והיא באה על הרהור הלב וחטאות המורגשות, ולפיכך צריכה הפשט ונתוח [וכליל לשמים], ונקרא יצחק עולה תמימה. וכל זה גרם אותו אברהם בשעת החבור שנתכוון לשם שמים ממש.

וכן הדבר נוהג בשאר החסידים אנשי לבב, כי בהתכוונם לשם מצוה להדביק מחשבתם בעליונים בשעת החבור, אז יולידו בנים ראויים לקדושה ולטהרה ולחסידות. ולפיכך הוצרכה מגילת רות לכתוב (רות ד) ואלה תולדות פרץ פרץ הוליד את חצרן, כאשר פרץ צדיק גמור נתכוין גם הוא להוליד בן צדיק כמותו, וזהו סוד פרץ הוליד את חצרן. וכן חצרן נתכוין גם הוא להוליד בן צדיק כמותו, וזהו סוד חצרן הוליד את רם. וכן עד ישי הוליד את דוד, צדיק בן צדיק. להודיע כי לא על חנם בחר הקדוש ב"ה בדוד עבדו, כי שלשלת עשרה צדיקים גמורים זה למעלה מזה, כדמיון עשרה סדרי עולם [בסוד שעור קומה] בסוד יו"ד [שהכל כלול בה]. ולפיכך נקרא דוד ביו"ד על עשר מעלות כלולות בו], כי מפרץ ועד דוד עשר מעלות, צדיק בן צדיק. ועתה התבונן סוד מה שכללנו בדברים אלו. וכשתהיה נוהג בהם כמה שהודעתך, אני ערב לך להוליד בן צדיק וחסיד מקדש שם שמים.

והש"י ברחמיו יפקח עינינו במאור תורתו, יזכנו להשיג השגתו מסודות תורתו, ולהוליד בנים מוכנים ליראתו ולעבודתו, אמן ואמן.

ספר חסידים סימן שסב

יש דברים אם תחמיר על האדם לא יעשה המצות כמו זה: מעשה בחסיד אחד שלא היה רוצה ליגע בבשרו כשקורצתו כינה או פרעוש שלא ימצא לו כינה או פרעוש והיה לו מאוס והיה חולץ תפילין ואח"כ נוגע ולקח המאכולת ורוחץ ידו ומניח תפילין, וכשהיה הולך לפני זקנים לא היה כופף קומתו כי אמר איך אשתחוה בעוד תפילין עלי, ועוד אמר איך אראה באשתי או איך אדבר עמה בעוד שם שמים עלי ואמרו האחרים מאחר

שצריכים התפילין כל כך פרישות לא נוכל לסבול ולא הניחו תפילין, אמרו לאותו חסיד הרי בטלת אותם מן המצות בחסידות שלך א"כ לא תשליך הרוק מחוטמך בעוד התפילין עליך, הלא לא נתנה תורה למלאכי השרת, ועוד אם רצית להיות פרוש בהם לא היה לך לגלות לאחרים, ואותו חסיד לא היה מנשק את בניו אלא כשהיה שמח לדבר מצוה ולבו שמח באהבת הקדוש ברוך הוא היה מנשקם בפיהם כדי שמחשבתו תכנס בלבם אמרו לו לפי דבריך תהרהר ביראת שמים בשעת ביאה שיהיו בניך צדיקים, אמר להם ברבות התאוה יהיו הבנים צדיקים לפי שהרהור התורה מבטלת התאוה. ובניו מנשקים ידיו ורגליו וברכיו על שם גשה נא ושקה לי בני (בראשית כ"ז כ"ו).

צדקת הצדיק את קמו

יהושע בן חנניא מדת תורה שבעל פה לא היה יפה הגוף. וכמו שכתוב בתיקונים (תיקון ס) על פסוק ראיתי עבדים וגו' ושרים, דיש נפשות גדולות בגופים מכוערים, וכן להיפך. והוא סוד תורה שבעל פה ושכתב ואין כאן מקום להאריך. ואמרו ז"ל (יומא סו:) אין חכמה לאשה וכו', רק דרגא דיראה כמו שכתוב אשה יראת ה' וגו'. וכמו שאמרו (נדה מה:) ויכן ה' את הצלע, שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש. כי כחות הגוף נמשכים מן הלב, מה שאין כן החכמה מן המוח שלמעלה ממנו, ומוח ולב הם עולם הבא ועולם הזה כמו שכתבנו לעיל אות קל"ב.

[קמו] (מכת"י) היראה היא המגדרת הגוף, ולכך שכרו רק אשרי, דהיינו בעולם הזה ולא טוב לך לעולם הבא. כמו שאמרו ז"ל (ב"מ פד. על ר' יוחנן) שופר לנשי. וידוע יופי בכל מקום הוא כשהגוף מוגדר בתאוות, שעל זה נאמר שחורה אני ונאווה, והיופי רק לגוף. אבל לחכמה אמרו ז"ל (תענית ז:) אדרבא אי הווי סנו, טפי הווי גמירי. וזה אמר רבי יהושע בן חנניא בר פלוגתיה דרבי אליעזר שהיו בניו יפופין ביותר כמו שאיתא בנדרים (כ:), ומפני הגדרתו העצומה בתאוה עיין שם¹⁶, והאב זוכה לבן. ונקטו רז"ל לשון כמי שכפאו שד, להורות בזה ענין תלמיד חכם דהלכה כרבי יהושע בן חנניא לגבי רבי אליעזר דשמותי כנודע. וידוע מה שאיתא בזוהר (ח"ג רעז.) דשד חסר י" משם הקודש, ואותו שם הוא דרגא דצדיק שומר הברית, ואין כאן מקום להאריך בזה. ולכך משה רבינו ע"ה ביקש על רבי אליעזר שיצא מחלציו, כי משה רבינו ע"ה היה היפך זימה ושטות, כמו שכתוב מול בית פעור, והוא מדרגת תורה שכתב. ורבי

שולחן ערוך אורח חיים סימן רמ סעיף ד

אסור להסתכל באותו מקום, שכל המסתכל שם אין לו בושת פנים, ועובר על: והצנע לכת (מיכה ו, ח), ומעביר הבושה מעל פניו, שכל המתבייש אינו חוטא, דכתיב: ובעבור תהיה יראתו על פניכם (שמות כ, כ) זו הבושה, לבלתי תחטאו (שמות כ, כ) ועוד דקא מגרה יצר הרע בנפשיה, וכל שכן הנושק שם, שעובר על כל אלה ועוד, שעובר על: בל תשקצו את נפשותיכם.

שולחן ערוך אורח חיים סימן רמ סעיף ח

וישמש באימה וביראה, כמ"ש על ר"א שהיה מגלה טפח ומכסה טפח ודומה כמו שכפאו שד, פי' באימה וביראה

כאלו כפאו שד; וי"מ מגלה טפח ומכסה טפח, שלא היה ממרק האבר בשעת תשמיש כדי למעט הנאתו; ודומה כמו שכפאו שד, שעושה הדבר באונס. וי"מ: מגלה טפח, שבאשה, כלומר עכשיו מגלה אותה לצורך תשמיש, ועכשיו מכסה אותה, כלומר שלא היה מאריך באותה מעשה ודומה לו כמו שבעתו השד ונבעת והניח המעשה, כל כך היה מקצר בתשמיש. ויש מפרשים: מגלה טפח, על הסינר, שהיתה חוגרת בו, שאף בשעת תשמיש כב היה מצריכה לחגרה ומגלה רק טפח ממנה, ומכסה מיד כדי למעט הנאתו; וכולהו פירושי איתנהו, וצריך בעל נפש ליזהר בהם.

שולחן ערוך אבן העזר הלכות אישות סימן כה סעיף ב

ולא יקל ראשו עם אשתו ולא ינבל פיו בדברי הבאי, אפילו בינו לבינה. הרי הכתוב אומר: מגיד לאדם מה שחו (עמוס ד, יג) אמרו חכמים ז"ל: אפילו שיחה קלה שבין אדם לאשתו עתיד ליתן עליה את הדין. ואל יספר עמה בשעת תשמיש ולא קודם לכן, כדי שלא יתן דעתו באשה אחרת, ואם ספר עמה ושמש מיד, עליו נאמר: מגיד לאדם מה שחו (עמוס ד, יג) אבל בענייני תשמיש יכול לספר עמה, כדי להרבות תאותו, או אם היה לו כעס עמה וצריך לרצותה שתתפייס, יכול לספר עמה כדי לרצותה. הגה: ויכול לעשות עם אשתו מה שירצה, בועל בכל עת שירצה ומנשק בכל אבר שירצה, ובא עליה בין כדרכה בין שלא כדרכה, או דרך אברים ובלבד שלא יוציא זרע לבטלה (טור). ויש מקילין ואומרים שמותר שלא כדרכה אפילו אם הוציא זרע, אם עושה באקראי ואינו רגיל בכך (גם זה טור בשם ר"י). ואף על פי שמותר בכל אלה, כל המקדש עצמו במותר לו קדוש יאמרו לו (דברי הרב). ולא ירבה בתשמיש להיות מצוי אצלה תמיד, שדבר זה פגום הוא מאד ומעשה בורות הוא, אלא כל הממעט בתשמיש ה"ז משובח, ובלבד שלא יבטל עונה אלא מדעת אשתו. ואף כשישמש בשעת העונה לא יכוין להנאתו, אלא כאדם הפורע חובו שהוא חייב בעונתה, ולקיים מצות בוראו בפריה ורביה, ושיהיו לו בנים עוסקים בתורה ומקיימי מצות בישראל. ולא יבעול אלא מרצונה, ואם אינה מרוצה יפייסנה עד שתתרכזה. ויהיה צנוע מאד בשעת תשמיש. ולא ישמש בפני שום מין אדם, אפילו קטן, אא"כ הוא תינוק שאינו יודע לדבר.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף סב עמוד א

רב כהנא על, גנא תותיה פורייה דרב. שמעיה דשח ושחק ועשה צרכיו, אמר ליה: דמי פומיה דאבא כדלא שריף תבשילא! אמר לו: כהנא, הכא את? פוק, דלאו ארח ארעא. אמר לו: תורה היא וללמוד אני צריך.

שמעיה דשח ושחק ועשה צרכיו. ש"מ
ההוא דנהג ר"ח שגלה טפח וכו' ודומה כמי
שכפאו שד [נדרים כ:], מלחא יחרחא ענד,
ואינה מדח כל אדם אפילו הגדול כרב. [ועי'
מ"ש בהגהותיו נדרים סס]. (יעב"ץ)

קדושה

מצות עונה

א. הורה מו"ר (שליט"א) זצוק"ל לאברכי הכולל אף שיגיעים בתורה לקיים עונה ב' פעמים בשבוע ואמר סו"ס אין הם הת"ח שבזמנם. (וכן מובא בבה"ל או"ח סי' ר"מ ס"א.).

והוסיף מו"ר שבזמן הראשון לאחר הנשואין הדעת נוטה שצריך יותר מב' פעמים בשבוע.

הקדמה למכתב

לפני שהחלטתי להדפיס את המכתב קודש דלהלן בארחות רבנו, התייעצתי עם ידי"נ הגר"ק שליט"א ואמר לי להדפיס את המכתב קודש בארחות רבנו כמו שהעתיקתי אותו מכת"י קדשו של אביו מו"ר זצוק"ל שנתן לי להעתיקו.

מכתב קודש הדרכה לאברך ממו"ר (שליט"א) זצוק"ל

יא. המכתב כתב מו"ר שליט"א לאברך חסיד שרצה לנהוג בפרישות וגרם ששלום בית שלו נהרס. מו"ר נתן לי להעתיקו.

א. בעה"י הן אמת שהפרישות מתאוות עוה"ז הוא ענין גדול [כשהוא לש"ש לעשות נח"ר ליוצרו ולא לשם השגת מדרגות] אבל ז"א אלא כשמקיים מה שמחויב ע"פ התורה, אבל אם ע"י זה מבטל משהוא ממה שמחויב ע"פ ד"ת, אז מעשיו הולכין לס"א ר"ל ולא ישיגו ארחות חיים, אף כי יחשוב שעולה למעלה למעלה באמת בקרבו קבורה גאוה, לחשוב עצמו לבעל מדרגה ובאמת הוא פוגם ונפגם, ולפעמים קרובות מציגים אותו לחרפות ע"י שלבסוף נותן עיניו באיסור ממש ואינו יכול להתגבר בשו"א כאשר ידענו עובדא כזאת ה' ישמרנו.

העונה היא מצות עשה דאורייתא כאכילת מצה והמבטלה בזמן עיבורה [כשלא מחלה האשה מחילה אמיתית בלב שלם] הוא חוטא גמור וחטא כזה מעבירות שבין אדם לחבירו שאפי"י יוה"כ ומיתה אינה מכפרת והרי הוא כגזלן ושודד שגזל מאשתו מה שמחויב לה, והוא שפיכת דמים לאשה, אשר כידוע עיקר תקות האשה בעולמה הוא שיהא לה בעל האוהב אותה וכשהיא רואה שזה אינו כמעט שקרוב לפקו"נ מרוב צער ויגון על היותה גלמודה כאלמנות חיות.

מצות עונה הוא לפועלים שתיים בשבת ולת"ח פ"א בשבת וכתבו האחרונים ז"ל דלכאוי מכיון שבזמנינו אין לנו זה שנקרא ת"ח לחז"ל [כי בזמנינו אין נזהרים מביטול תורה כדין ועוד כמה טעמים] מ"מ כיון שהטעם דת"ח רק פ"א בשבת משום שהתורה מתשת כחו זה איכא גם בת"ח שבזמנינו, וא"כ מי שיודע שהוא בבריות, הדר דינא לחייבו ב' פעמים בשבת וכמש"כ כ"ז בבה"ל סי' ר"מ ע"ש וכן הנהיגו המע"צ והחת"ס כידוע וע"ש במ"ב וכן מנהג רוב ת"ח בזמנינו [טרם שהגיעו לימי העמידה] ופשוט שאדעתא דמנהג הת"ח נשאת וכן הבעל התחייב בהכתובה לנהוג בזה כמנהג גוברין יהודין [והיינו כמנהג אנשים מסוג שלו], ופשוט דלענין הרוצה לפטור עצמו בפ"א בשבוע ולא ב' פעמים בשבוע קרוב דהוי ספק דאוריתא ממש, ומלבד זה איכא חיוב מיוחד בזמן שמכיר שהאשה משתוקקת לזה ואפי' ברמז קל כמבואר בשו"ע שם סעיף א' והוא מגמרא במסכת פסחים ע"ב ובכמה דוכתי.

ב. בסדר החיבור במצוות עונה מבואר בסידור יעבץ ז"ל דיני ליל ש"ק יע"ש היטב והוא מדינא ממש כי ע"פ ד"ת אסור לעשות הביאה באופן שהאשה אינה מפויסת ומחויב לפייסה בקירוב דחיבוק ונישוק עד שתתאוה להחיבור דאל"כ הרי היא כנתונה לפני הארי דדורס ואוכל כמבואר בפסחים דמ"ט [ועון פלילי הוא לעשוק מה שמגיע לאשתו אפי' אם מתכוין לשם מדת חסידות ופרישות דעל גזילת אשתו אינו יכול לעשות חסידות ולגזול אותה ולהציגה כשפחה שבו"י] וכשהוא בועל שלא מרצונה הוי הבנים בגדר הפושעים והמורדים, כדין בני אנוסה. ומי שחוטף ובוכל מיד בלא קירוב ופורש תומ"י ומתרחק ממנה הנה הבעל חושב שחוטף מלאכים בזה ובאמת לאמתו לא נגרע מתאותו כלום ויצרו שלו מפויס בהחלט בהנאה שלמה, אבל אשתו לא נהנית כלל מהנהגה כזו ואדרבה היא כואבת ומבווישת ובמסתרים תבכה ודמעתי אינה חוזרת ריקם דשערי דמעות לא ננעלו ואחז"ל בס"פ הזהב שיהא נזהר בכבוד אשתו כי דמעתה מצוי ע"ש ובודאי מעורר דינים עליו ולא יזכה לסייעתא דשמיא לא לרוחניות ולא לגשמיות ומה שנדמה לו שעולה למעלה הוא דמיון שוא ושקר כי מעונות ופשעים פוגמים ונטמאים ולא עולים.

ומה שמבואר בשו"ע שם סעי' ח' כל זה רק באופן שהאשה מפויסת ומרוצה לכזאת דאל"כ הרי אסור לבעול מבלי הסכמתה כמבואר שם בש"ע ודברי הסידור יעבץ הינה הלכה לאמיתה של תורה.

[ובעיקר מש"כ בש"ע ס"ח הנה בספר ארחות חיים בשם ספה"ק נזירות שמשון כתב שע"פ הזוהר הק' וכתבי האריז"ל העקר כפירוש הראשון [שלא יתכוין לשם הנאה אלא לשם מצוה] אבל פירוש השני והשלישי [שיהי' בבגדים ובמהירות] אדרבה יש בזה איסור ע"פ קבלה ע"ש, ועכ"פ גם לדעת הש"ע אינו אלא כשהוא בהסכמתה המלאה של האשה וכנ"ל.

ג. מי שעושה קירוב דחיבוק וכיו"ב לש"ש ומצד רחמנות שלא תהי' כאובה ועלובה, אין זה מביאתו כלל להחלשת היר"ש ונפילה בתאות ואדרבה מביאתו לידי קדושה ומקיים בזה מ"ע דאוריתא דוהלכת בדרכיו מה הוא רחום אף אתה רחום, ומלבד זה החיבוק ונישוק או שאר עניני קריבה הוא חלק וסעיף במצות עונה כמבואר בפוסקים בסי' קפ"ד ביו"ד לענין יוצא לדרך סמוך לוסתה ע"ש.

ד. אמת הוא כי הרבה ת"ח יראי שמים מתנהגים בענינים אלו בפרישות בכמה ענינים אבל כ"ז הוא בהסכמתה המלאה של האשה ובמחילה בלב שלם, וזה הוא ע"פ רוב בתר שנתברר לה שבאמת הבעל אוהב אותה ורק לש"ש מתגבר ע"ע, או כשהאשה היא מופלגת בצדקות ותשוקתה באמת שבעלה יתקדש בקדושה, או כשנשאת לצדיק מפורסם אשר שמו הוא לה כסות עינים, אבל ח"ו להתנהג במדת פרישות כשמכאיב בזה את אשתו התלוי בו, ולא מחלה בלב שלם על מה שמחויב לה.

ה. אחז"ל ביבמות דס"ב ע"ב ת"ר האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו וכו' עהכ"א וידעת כי שלוי אהלך וברור שאין כונת חז"ל לאהב את אשתו מצד אהבה הטבעית לנשים אלא לאהבה מסוג אהבת חברים כי היא חברתו ואשת בריתו ויש להם ענינים משותפים וכ"א מסייע ונסתייע זמ"ז.

וכן אהבה מצד הכרת טובה שיצייר בדעתו אלו לא הי' משיג אשה בשו"א והי' נשאר גלמוד כמה צער ומכאובים הי' לו מזה, וע"י אשתו הוא מסודר בהחיים שלו וענין הכרת הטובה הוא גדול לאין שיעור ובחז"ל במשנת ר"א פ"ז אמרו שכל הכופר בטובתו של חבירו לסוף כופר בטובתו של קונו וע"ש שהחמירו מאוד מאוד בזה ועל אהבה כזו חייבו חז"ל ואהבה זו אינו (ממדת) התאוה כלל רק מאחת המדות הטובות שמחוייבים בזה, ולכוונה זו כשמשתדלים לשמחה בשעת החיבור ולפני ולאחרי, אין זו מגונה ח"ו רק מצוה ואפי' אילו לא הי' משועבד לזה וכש"כ שמשועבד לזה ע"פ דין וכמש"כ לעיל.

(המכתב הנ"ל העתקתי מכת"ק של מו"ר (שליט"א) זצוק"ל כמו שהוא עם נקודותיו פסיקיו וקוו).
 (המכתב הנ"ל העתקתי מכת"ק של מו"ר (שליט"א) זצוק"ל כמו שהוא עם נקודותיו פסיקיו וקוו).

אמר מו"ר מצות עונה לת"ח ב"פ בשבוע

יב. מו"ר (שליט"א) זצוק"ל אמר לי שמישהו הדפיס מכתב הנ"ל בענין עונה והמדפיס הוציא מעצמו הקטע שמצות עונה ב' פעמים בשבוע וסובר מו"ר שגם זה לת"ח בזמנינו כמ"ב. והקפיד על שהשמיט זה.

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נב עמוד ב

אמר רבי יוחנן: אבר קטן יש לו לאדם, מרעיבו - שבע, משביעו - רעב, שנאמר כמרעיתם וישבעו וגו'.

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף כ עמוד ב

א"ר יוחנן: זו דברי יוחנן בן דהבאי, אבל אמרו חכמים! אין הלכה כיוחנן בן דהבאי, אלא כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה; משל לבשר הבא מבית הטבח, רצה לאכלו במלח - אוכלו, צלי - אוכלו, מבושל - אוכלו, שלוק - אוכלו; וכן דג הבא מבית הצייד.

תוספות מסכת יבמות דף סב עמוד ב

חייב אדם לפקוד את אשתו - אומר ר"ת דפקידה זו אינו תשמיש אלא כשהוא רוצה לצאת בדרך אם הוא רחוק ממנה לא יצא לדרך אלא"כ ישוב אליה ויפקדנה או בתשמיש או בשאר דברים וידבר על לבה ופריך מהתם נפקא ליה מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה כשיוצא לדרך ומסתמא כיון שמתאוה לו יש לו לפקדה דהמכבד אשתו עליו הכתוב אומר אז תקרא וגו' ומשני אמר רב יוסף לא נצרכה אלא לאשתו נדה ה"ג בכל הספרים ישנים והכי פ"י דחד קרא אתא דאפילו באשתו נדה יש לו לפקדה וכמה עונה אף על פי שאסור לשמש מ"מ שמחה ותענוג הוא לה הואיל ורוצה לצאת בדרך והכי אמרי' בריש הדר (עירובין סג: ושם) הישן בקילעא שאיש ואשתו ישנים שם עליו הכתוב אומר נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה ואמר רב יוסף התם ואפילו אשתו נדה.

פתחי תשובה יורה דעה סימן קפד ס"ק כב

סמוך לוסתה. עי' בתשובת כנסת יחזקאל סי' ל"ג שפסק דאם אירע ליל טבילה כתם סמוך לוסתה מותר ג"כ והביאו הבה"ט בס"ק י"ד וכבר חלקו עליו הס"ט והח"ד (ובשאלת יעבץ ח"ב סי' י') ע"ש ועי' בתשו' גבעת שאול סימן ס"ב שהשיג ג"כ עליו והעלה לאסור טבילה סמוך לוסתה אף היכא דהוי ראייה גמורה כגון אשה שיש לה וסת קבוע מל' לל' יום וראתה פ"א ל"ח יום וכשהגיע זמן הוסת דהיינו ל' יום מראיה ראשונה שקודם י"ח אז הגיע זמן טבילתה מהראיה שראתה ל"ח יום אסורה לטבול ומכ"ש בנמצא כתם ע"ש וכן (בתשו' נו"ב תניינא ח"ד סי' קי"ז) פסק ג"כ דאסור ואף בכלה שאירע ליל טבילתה סמוך לוסתה כתב ג"כ לאסור ע"ש [ועי' בתשו' חמדת שלמה סי' כ"ג] ועי' בתשו' אבן שהם סי' י"ד שהעלה ג"כ דאסור אך כתב דמ"מ מותרת לטבול אפילו בליל שבת אף שאין זקוק לה בעלה כיון דכל מיני קורבא שרי רק תשמיש אסור ושאר מיני קורבא נמי מצוה הן ע"ש ועי' עוד בשו"ת שער נפתלי בסוף הספר מ"ש על דברי הכנ"י הנ"ל ועי' (בתשו' שיבת ציון סי' מ"א) [ועי' (בתשו' ח"ס סי' ק"ע) שכתב שנשאל אשה שהגיע ליל טבילתה ביום יציאת בעלה לדרך והוא בעונה הסמוך לוסתה אם נאמר שבצירוף ב' מצות עונה דהיינו ליל טבילה ויום יציאה לדרך לא נחוש כלל למצות פרישה. ואסור בפשיטות מחמת דמ"ש רמ"א לחומרא בעלמא לפרוש מתשמיש לדעתו היא מעיקר הדין דהב"י והש"ך כתבו בזה משום דקי"ל וסתות לאו דאורייתא ואני קבלתי ממ"ו ז"ל דאפי' למ"ד וסתות ל"ד מ"מ פרישת עונה הסמוך לוסתה דאורייתא כו' (עמש"ל סק"ג מזה) ומעתה כיון דאיכא ספק דאורייתא בודאי אין להקל בתשמיש

בעונה הסמוך לוסתה אך בעונה דאביאסף ודא"ז בהאי יש להקל קצת ע"ש]:

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף נד עמוד ב

רבי מאיר אומר: כל הפוחת לבתולה ממאתים, ולאמנה ממנה - הרי זו בעילת זנות. **ובדף נו עמוד ב** כל הפוחת וכו'. כל הפוחת אפי' בתנאה, אלמא קסבר: תנאו בטל ואית לה, וכיון דאמר לה לית ליך אלא מנה לא סמכא דעתה, והויא לה בעילתו בעילת זנות.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סז עמוד ב

תנו רבנן: די מחסורו - אתה מצווה עליו לפרנסו, ואי אתה מצווה עליו לעשרו; אשר יחסר לו - אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו. אמרו עליו על הלל הזקן, שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו; פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו, ורץ לפניו שלשה מילין.

בית יוסף אורח חיים סימן תעב

אשה חשובה צריכה הסיבה. שם. וכתב רבינו ירוחם (נ"ה ח"ד מב ע"ד) בשם התוספות שכל הנשים שלנו חשובות הן וצריכות הסיבה וכן כתב גם כן המרדכי בפרק ערבי פסחים (לז ע"ד) משם התוספות.

רש"י שמות פרשת משפטים פרק כב פסוק כא

כל אלמנה ויתום לא תענון - הוא הדין לכל אדם, אלא שדבר הכתוב בהווה, לפי שהם תשושי כח ודבר מצוי לענותם:

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נט עמוד א

אמר רב: לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו, שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמ עמוד ב

אמר להו רב חסדא לבנתיה: תיהוי צניעתן באפי גברייכו, לא תיכלון נהמא באפי גברייכו, לא תיכלון ירקא בליליא, לא תיכלון תמרי בליליא, ולא תשתון שיכרא בליליא, ולא תיפנון היכא דמפני גברייכו. וכי קא קארי אבבא איניש לא תימרון מנו אלא מני. נקיט מרגניתא בחדא ידיה, וכורא בחדא ידיה. מרגניתא - אחוי להו, וכורא לא אחוי להו, עד דמיצטערן, והדר אחוי להו.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף סב עמוד א

רב כהנא על, גנא תותיה פורייה דרב. שמעיה דשח ושחק ועשה צרכיו, אמר ליה: דמי פומיה דאבא כדלא שריף תבשילא! אמר לו: כהנא, הכא את? פוק, דלאו ארח ארעא. אמר לו: תורה היא וללמוד אני צריך.

To see the **מכתב מאליהו** from Rav Dessler [click here](#)

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף כ עמוד ב

וברותי מכם המורדים והפושעים בי - אמר רבי לוי: אלו בני תשע מדות, בני אסנ"ת משגע"ח: בני אימה, בני אנוסה, בני שנואה, בני נידוי, בני תמורה, בני מריבה, בני שכרות, בני גרושת הלב, בני ערבוביא, בני חצופה, איני? והאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל אדם שאשתו תובעתו - הויין לו בנים שאפילו בדורו של משה רבינו לא היו כמותם, שנאמר: הבו לכם אנשים חכמים ונבונים, וכתיב: ואקח את ראשי שבטיכם ולא כתיב נבונים, וכתיב: יששכר חמור גרם, וכתיב: מבני יששכר יודעי בינה לעתים! ההיא דמרציא ארצויי.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סב עמוד ב

אמר ריב"ל: חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך, שנא': וידעת כי שלום אהלך וגו'. הא מהכא נפקא? מהתם נפקא: ואל אישך תשוקתך - מלמד, שהאשה משתוקקת על בעלה בשעה שהוא יוצא לדרך! א"ר יוסף. לא נצרכה אלא סמוך לווסתה. וכמה? אמר רבא: עונה.

טור אבן העזר הלכות פריה ורביה סימן א

יתברך שמו של הקדוש ברוך הוא שהוא חפץ בטוב בריותיו שידע שאין טוב לאדם להיות לבדו ועל כן עשה לו עזר כנגדו ועוד כי כוונת הבריאה באדם כדי לפרות ולרבות וזה אי אפשר בלא העזר ועל כן צוהו לדבק בעזר שעשה לו.

קדושה

מצות עונה

א. הורה מו"ר (שליט"א) זצוק"ל לאברכי הכולל אף שיגיעים בתורה לקיים עונה ב' פעמים בשבוע ואמר סו"ס אין הם הת"ח שבזמנם. (וכן מובא בבה"ל או"ח סי' ר"מ ס"א.).

והוסיף מו"ר שבזמן הראשון לאחר הנשואין הדעת נוטה שצריך יותר מב' פעמים בשבוע.

הקדמה למכתב

לפני שהחלטתי להדפיס את המכתב קודש דלהלן בארחות רבנו, התייעצתי עם ידי"נ הגר"ק שליט"א ואמר לי להדפיס את המכתב קודש בארחות רבנו כמו שהעתיקתי אותו מכת"י קדשו של אביו מו"ר זצוק"ל שנתן לי להעתיקו.

מכתב קודש הדרכה לאברך ממו"ר (שליט"א) זצוק"ל

יא. המכתב כתב מו"ר שליט"א לאברך חסיד שרצה לנהוג בפרישות וגרם ששלום בית שלו נהרס. מו"ר נתן לי להעתיקו.

א. בעה"י הן אמת שהפרישות מתאוות עוה"ז הוא ענין גדול [כשהוא לש"ש לעשות נח"ר ליוצרו ולא לשם השגת מדרגות] אבל ז"א אלא כשמקיים מה שמחויב ע"פ התורה, אבל אם ע"י זה מבטל משהוא ממה שמחויב ע"פ ד"ת, אז מעשיו הולכין לס"א ר"ל ולא ישיגו ארחות חיים, אף כי יחשוב שעולה למעלה למעלה באמת בקרבו קבורה גאוה, לחשוב עצמו לבעל מדרגה ובאמת הוא פוגם ונפגם, ולפעמים קרובות מציגים אותו לחרפות ע"י שלבסוף נותן עיניו באיסור ממש ואינו יכול להתגבר בשו"א כאשר ידענו עובדא כזאת ה' ישמרנו.

העונה היא מצות עשה דאורייתא כאכילת מצה והמבטלה בזמן עיבורה [כשלא מחלה האשה מחילה אמיתית בלב שלם] הוא חוטא גמור וחטא כזה מעבירות שבין אדם לחבירו שאפי"י יוה"כ ומיתה אינה מכפרת והרי הוא כגזלן ושודד שגזל מאשתו מה שמחויב לה, והוא שפיכת דמים לאשה, אשר כידוע עיקר תקות האשה בעולמה הוא שיהא לה בעל האוהב אותה וכשהיא רואה שזה אינו כמעט שקרוב לפקו"נ מרוב צער ויגון על היותה גלמודה כאלמנות חיות.

מצות עונה הוא לפועלים שתיים בשבת ולת"ח פ"א בשבת וכתבו האחרונים ז"ל דלכאוי מכיון שבזמנינו אין לנו זה שנקרא ת"ח לחז"ל [כי בזמנינו אין נזהרים מביטול תורה כדין ועוד כמה טעמים] מ"מ כיון שהטעם דת"ח רק פ"א בשבת משום שהתורה מתשת כחו זה איכא גם בת"ח שבזמנינו, וא"כ מי שיודע שהוא בבריות, הדר דינא לחייבו ב' פעמים בשבת וכמש"כ כ"ז בבה"ל סי' ר"מ ע"ש וכן הנהיגו המע"צ והחת"ס כידוע וע"ש במ"ב וכן מנהג רוב ת"ח בזמנינו [טרם שהגיעו לימי העמידה] ופשוט שאדעתא דמנהג הת"ח נשאת וכן הבעל התחייב בהכתובה לנהוג בזה כמנהג גוברין יהודין [והיינו כמנהג אנשים מסוג שלו], ופשוט דלענין הרוצה לפטור עצמו בפ"א בשבוע ולא ב' פעמים בשבוע קרוב דהוי ספק דאוריתא ממש, ומלבד זה איכא חיוב מיוחד בזמן שמכיר שהאשה משתוקקת לזה ואפי' ברמז קל כמבואר בשו"ע שם סעיף א' והוא מגמרא במסכת פסחים ע"ב ובכמה דוכתי.

ב. בסדר החיבור במצוות עונה מבואר בסידור יעבץ ז"ל דיני ליל ש"ק יע"ש היטב והוא מדינא ממש כי ע"פ ד"ת אסור לעשות הביאה באופן שהאשה אינה מפויסת ומחויב לפייסה בקירוב דחיבוק ונישוק עד שתתאוה להחיבור דאל"כ הרי היא כנתונה לפני הארי דדורס ואוכל כמבואר בפסחים דמ"ט [ועון פלילי הוא לעשוק מה שמגיע לאשתו אפי' אם מתכוין לשם מדת חסידות ופרישות דעל גזילת אשתו אינו יכול לעשות חסידות ולגזול אותה ולהציגה כשפחה שבו"י] וכשהוא בועל שלא מרצונה הוי הבנים בגדר הפושעים והמורדים, כדין בני אנוסה. ומי שחוטף ובוכל מיד בלא קירוב ופורש תומ"י ומתרחק ממנה הנה הבעל חושב שחוטף מלאכים בזה ובאמת לאמתו לא נגרע מתאותו כלום ויצרו שלו מפויס בהחלט בהנאה שלמה, אבל אשתו לא נהנית כלל מהנהגה כזו ואדרבה היא כואבת ומבווישת ובמסתרים תבכה ודמעתי אינה חוזרת ריקם דשערי דמעות לא ננעלו ואחז"ל בס"פ הזהב שיהא נזהר בכבוד אשתו כי דמעתי מצוי ע"ש ובודאי מעורר דינים עליו ולא יזכה לסייעתא דשמיא לא לרוחניות ולא לגשמיות ומה שנדמה לו שעולה למעלה הוא דמיון שוא ושקר כי מעונות ופשעים פוגמים ונטמאים ולא עולים.

ומה שמבואר בשו"ע שם סעי' ח' כל זה רק באופן שהאשה מפויסת ומרוצה לכזאת דאל"כ הרי אסור לבעול מבלי הסכמתה כמבואר שם בש"ע ודברי הסידור יעבץ הינה הלכה לאמיתה של תורה.

[ובעיקר מש"כ בש"ע ס"ח הנה בספר ארחות חיים בשם ספה"ק נזירות שמשון כתב שע"פ הזוהר הק' וכתבי האריז"ל העקר כפירוש הראשון [שלא יתכוין לשם הנאה אלא לשם מצוה] אבל פירוש השני והשלישי [שיהי' בבגדים ובמהירות] אדרבה יש בזה איסור ע"פ קבלה ע"ש, ועכ"פ גם לדעת הש"ע אינו אלא כשהוא בהסכמתה המלאה של האשה וכנ"ל.

ג. מי שעושה קירוב דחיבוק וכיו"ב לש"ש ומצד רחמנות שלא תהי' כאובה ועלובה, אין זה מביאתו כלל להחלשת היר"ש ונפילה בתאות ואדרבה מביאתו לידי קדושה ומקיים בזה מ"ע דאוריתא דוהלכת בדרכיו מה הוא רחום אף אתה רחום, ומלבד זה החיבוק ונישוק או שאר עניני קריבה הוא חלק וסעיף במצות עונה כמבואר בפוסקים בסי' קפ"ד ביו"ד לענין יוצא לדרך סמוך לוסתה ע"ש.

ד. אמת הוא כי הרבה ת"ח יראי שמים מתנהגים בענינים אלו בפרישות בכמה ענינים אבל כ"ז הוא בהסכמתה המלאה של האשה ובמחילה בלב שלם, וזה הוא ע"פ רוב בתר שנתברר לה שבאמת הבעל אוהב אותה ורק לש"ש מתגבר ע"ע, או כשהאשה היא מופלגת בצדקות ותשוקתה באמת שבעלה יתקדש בקדושה, או כשנשאת לצדיק מפורסם אשר שמו הוא לה כסות עינים, אבל ח"ו להתנהג במדת פרישות כשמכאיב בזה את אשתו התלוי בו, ולא מחלה בלב שלם על מה שמחויב לה.

ה. אחז"ל ביבמות דס"ב ע"ב ת"ר האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו וכו' עהכ"א וידעת כי שלוי אהלך וברור שאין כונת חז"ל לאהב את אשתו מצד אהבה הטבעית לנשים אלא לאהבה מסוג אהבת חברים כי היא חברתו ואשת בריתו ויש להם ענינים משותפים וכ"א מסייע ונסתייע זמ"ז.

וכן אהבה מצד הכרת טובה שיצייר בדעתו אלו לא הי' משיג אשה בשו"א והי' נשאר גלמוד כמה צער ומכאובים הי' לו מזה, וע"י אשתו הוא מסודר בהחיים שלו וענין הכרת הטובה הוא גדול לאין שיעור ובחז"ל במשנת ר"א פ"ז אמרו שכל הכופר בטובתו של חבירו לסוף כופר בטובתו של קונו וע"ש שהחמירו מאוד מאוד בזה ועל אהבה כזו חייבו חז"ל ואהבה זו אינו (ממדת) התאוה כלל רק מאחת המדות הטובות שמחוייבים בזה, ולכוונה זו כשמשתדלים לשמחה בשעת החיבור ולפני ולאחרי, אין זו מגונה ח"ו רק מצוה ואפי' אילו לא הי' משועבד לזה וכש"כ שמשועבד לזה ע"פ דין וכמש"כ לעיל.

(המכתב הנ"ל העתקתי מכת"ק של מו"ר (שליט"א) זצוק"ל כמו שהוא עם נקודותיו פסיקיו וקוו).
 (המכתב הנ"ל העתקתי מכת"ק של מו"ר (שליט"א) זצוק"ל כמו שהוא עם נקודותיו פסיקיו וקוו).

אמר מו"ר מצות עונה לת"ח ב"פ בשבוע

יב. מו"ר (שליט"א) זצוק"ל אמר לי שמישהו הדפיס מכתב הנ"ל בענין עונה והמדפיס הוציא מעצמו הקטע שמצות עונה ב' פעמים בשבוע וסובר מו"ר שגם זה לת"ח בזמנינו כמ"ב. והקפיד על שהשמיט זה.

איגרת הקודש (מיוחס לרמב"ן) פתיחה

אגרת הקודש [ששלח הרמב"ן ז"ל לאחד החברים בענין חבור האדם אל אשתו]

יברכך ה' וישמרך. אחי בהיותך זריז ומהיר לחקור על הדרכים אשר מהם תדע ידיעת יראת ה' יתברך, ותוכל ללכת בדרכי האמת ובדרך האורה המאירה, אל מול פני המנורה יאירו, כדי שתנצל מדרך האפלה המכשלת את העורים אשר לא ראו פני המאורות המזהירות, הנה בקשת ממני אחי להורות לך הדרך שבה יוכל האדם לעשות צרכיו ויהיו כולם לשם שמים בענין חבור האדם אל אשתו, כדי לזכות לבנים בעלי הוראה ראויים לקבל את עול מלכות שמים. ובראותי מחשבותיך שהלכת על דרך האמת, אני אראה לך שערי צדק בענין שתשיג הכוונה בתורת השם יתעלה הנאמנה. וכדי שתשיג בקשתך מהם, אסדר לך דברים פרקים מסודרים. ואקדים לך הקדמות בזה הפרק.

פרק ראשון

דע כי בהיות אומת ישראל מיוחדת להקב"ה והבדילה בתורתו הקדושה מכל האומות כאשר הוא יתברך נבדל מכל מה שזולתו, כאומרו יתברך (ישעיה מג) עם זו יצרתי לי ואמר במקום אחר (ישעיהו מב כד) ה' (אחד) [זו חטאנו לו] לגזרה שוה. וזה שאנו אומרים אתה אחד ושם אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד ואחר כך אמר יצרתי לי כלומר הבדלתי לי להיות מיוחד לכבודי כאמרו (ויקרא כ) ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי. וכבר ידעת כי העבדים הנהגתם כפי מה שהם רואים בהנהגת אדוניהם, והוא יתברך שהוא אדוננו ואנחנו עבדיו הנה הוא קדוש שאין קדוש כמותו, וצוה לנו להיותנו קדושים כאשר הוא קדוש. ופי' רבותינו ז"ל (ספרי שם, סוטה יד א) בפסוק (דברים כח) והלכת בדרכיו מה הוא קדוש אף אתה היה קדוש מה הוא חנון אף אתה היה חנון. וא"כ נמצאו כל ישראל הנהגותיהם מיוחסת על יחוד השם הגדול יתברך, לפיכך מתדמין אליו בכל מעשיהן והוא יתברך אמר (ויקרא יא, מד) והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה'. ומאחר שכל מעשינו כדמיון מעשה השם יתברך נמצא שכל זמן שאנו עושין הטוב והישר, שאנו מקדשין שמו הגדול כאמרו (דברים ד) ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים, לפי שאנו מתדמים לבוראנו יתברך. וכל זמן שלא נתנהג כשורה (וכל מעשינו) [ונעשה מעשים] מקולקלים, אנו מחללין בהם שם שמים, אחר שאנו מתדמים לו והנה מעשינו מכוערים. ועל זה אמרו במסכת יומא (פו א) בזמן שאדם קורא ושונה ומשאו ומתנו באמונה עליו הכתוב אומר (ישעיה מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר, אבל בזמן שאדם קורא ושונה ואין משאו ומתנו באמונה מה בני אדם אומרים עליו ראיתם פלוני כמה מקולקלין דרכיו ומעשיו ועליו הכתוב אומר (יחזקאל לו) עם ה' אלה ומאמצו יצאו ונמצא שם שמים מתחלל. והטעם על כל זה שאמרנו כי מאחר שאנו מתדמין לו במעשינו הנה קדושת השם וחלולו תלוי במעשינו.

ואחר שהודענוך כל זה, דע כי בהיות החומר של אדם וטבעו סבת היותו רע או טוב מצד תכונת המזג כפי הטפה שנתהווה ממנה, ונמצא חיבורו סבת קדושת השם או חלולו כפי הבנים שיוליד, צוה אותנו על זה והזהירנו ואמר כי נצטרך לקדש עצמנו בשעת תשמיש כאשר באה הקבלה בפסוק (ויקרא טו) והזרתם את בני ישראל מטומאתם, ומפני שזו היא סבה להוליד אדם בנים צדיקים מקדשים שם שמים [או רשעים מחללים שם שמים].

ואחר שהדבר כן, תצטרך לדעת מה שאמרנו כי צריך האדם לקדש עצמו בשעת תשמיש. וקדושה זו נחלקת לחמשה חלקים. הדרך הראשון, במהות החבור. הדרך השני, בזמן החבור. הדרך השלישי, במזון הראוי לחבור. הדרך הרביעי, בכונת החבור. הדרך החמישי, באיכות החיבור.

והנני נכנס לבאר הדברים בענין שיספיק לפי כונתך. ואביא כל אחד בפרק המיוחד לו.

פרק שני

הדרך הראשון - במהות החבור

דע כי חבור זה הוא ענין קדוש ונקי כשיהיה הדבר כפי מה שראוי ובזמן הראוי ובכוונה הנכונה. ואל יחשוב אדם כי בחבור הראוי יש גנאי וכיעור ח"ו. שהחבור הראוי נקרא ידיעה, ולא לחנם נקרא כך כאמור (ש"א א) וידע אלקנה את חנה אשתו. וזהו סוד טפת הזרע כשהיא נמשכת ממקום הקדושה ובטהרה נמשכת הדעה [והחכמה] והבינה והוא המוח. ודע שאלו לא היה בדבר קדושה גדולה לא היו קוראין אל החבור ידיעה.

[ואין הדבר כאשר חשב הרב המורה ז"ל במורה הנבוכים בהיותו משבח לארסטו"ו על מה שאמר כי חוש המשוש הוא חרפה לנו. חלילה, אין הדבר כמו שאמר היוני, לפי שדעתו היוני יש שמץ מינות שאינו מורגש, שאלו היה מאמין שהעולם מחודש בכוונה לא היה אומר כך זה היוני הבליעל. אבל כל בעלי התורה מאמינים שהשם] (והשי"ת) ברא את הכל כפי מה שגזרה חכמתו, ולא ברא דבר שיהיה גנאי או כיעור, שאם יאמר שהחבור הוא דבר של גנאי, הנה כלי המשגל הם כלי הגנות, והרי השי"ת בראם במאמרו דכתיב (דברים לב) הוא עשך ויכוננך ואז"ל במסכת חולין (נו ב) שברא הקדוש ברוך הוא כונניות באדם. ובמדרש קהלת (ב, יב) אמרו אשר כבר עשוהו מלמד שהוא ובית דינו נמנו על כל אבר ואבר והושיבוהו על כנו. ואם כלי המשגל גנאי, היאך ברא השי"ת דבר שיש בו משום חסרון או גנות חלילה, אלא פעולותיו של הקדוש ברוך הוא תמימות שנאמר (שם לב) הצור תמים פעלו. [ואומר וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד].

אבל הענין הוא כמו שהשי"ת הוא טהור עינים מראות ברע (חבקוק א, יג) אין לפניו קלקול או גנאי והוא ברא איש ואשה וברא כל אבר ואבר שבהם והכינם על מתכונתם ולא ברא בהם דבר גנאי.

והעדות הברורה מה שאמר במעשה בראשית (בראשית ב) ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבוששו, כל זה קודם שחטאו לפי שהיו עסוקין במושכלות וכל כונתם לשמים, ולא היו בעיניהם אלא כעינים ושאר אברי הגוף. אמנם כשנטו אחר ההנאות הגופניות ולא נתכוונו לשם שמים, אמר וידעו כי ערומים הם, ופי' כאשר הידים בעת שכותבין ס"ת בטהרה הם מכובדות ומשובחות וכשגונבות או עושות דבר מגונה הם מגונות, כך הם כלי המשגל לאדם ולאשתו קודם שחטאו. וכמו שיש בכל אבר ואבר מהאברים מהלל ושבח בעשות הטוב וגנאי בעשות הרע, כך היה לאדם הראשון בכלי המשגל. נמצא כי הקדוש ברוך הוא הוא כל דרכיו משפט וטהרה ונקיות, ונמצא הכעור כלו מצד פעולת האדם. על זה אמר שלמה המע"ה (קהלת ז) לבד ראה זה מצאתי אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות, כלומר אין בכל אברי האדם מצד הבריאה דבר קלקול או כיעור כי הכל בחכמה עליונית דבר מתוקן וטוב ונאה, אבל האדם בהיות סכל מביא כיעור בדברים שאין בהם כיעור מתחלה. והבן זה מאוד.

והנה סוד הידיעה שאני רומז לך הוא סוד היות האדם כלול בסוד חכמה ותבונה ודעת, כי האדם הוא סוד החכמה והאשה סוד התבונה והחבור הטהור הוא סוד הדעת. וזהו סוד איש ואשה בסוד דרכי הקבלה הפנימית. וא"כ ענין החבור הזה ענין עילוי גדול כשיהיה כפי הראוי.

[והסוד הגדול הזה סוד גדול בכרובים שהיו מעורים זה בזה דמיון זכר ונקבה. ואילו היה הדבר גנאי לא היה מצוה רבוננו של עולם לעשות ככה ולשום אותם במקום היותר קדוש וטהור שבכל הישוב, אלא שהוא על סוד עמוק מאד. ושומר הסוד הזה ואל תגלהו לשום אדם אלא אם כן הוא הגון וראוי לו, כי מכאן נראה סוד עליו החבור הראוי. וזהו סוד בנין שלמה שכתוב (מלכים א, ז, לו) כמער איש וליות, איש המעורה בליות שלו, ועל זה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים סט, כא) חרפה שברה לבי ואנושה, אמרו רז"ל (מדרש איכא פתיחתא ט) כשהרגישו עמונים ואמרו ראו אלהיהם של אלו עושה כזו וחירפו וגידפו בענין הכרובים. ואם תבין סוד הכרובים ממה שנאמר והקול נשמע מביניהם, תדע מה ש[אמרו חז"ל בשעה שאדם מתחבר עם אשתו בקדושה ובטהרה שכינה שרויה ביניהם. נתחממו שכינה מסתלקת מביניהם וישאר אש ואש. כדגרסין בסוטה (יז א) היה דורש ר"ע איש ואשה זכו שכינה ביניהם, לא זכו אש אוכלתם. פי' כשהאדם מתחבר לאשתו בקדושה שכינה ביניהם, תמצא בשם האיש יו"ד ובשם האשה ה' הרי זה שמו של הקדוש ברוך הוא מצוי ביניהם. אבל אם לא נתכוונו לחבור קדושה אלא למלאות תאותם ומתוך התאוה והחמוד נתחממו כאש, יו"ד של שם האיש וה' של שם האשה שהוא י"ה מסתלק מביניהם ונשאר אש ואש. [והבן זה כי בכאן יש כל הסוד].

ואל זה הסוד נתכוונו ז"ל באמרם (נדה לא א) ג' שותפין יש בו באדם, ואלו הן איש ואשה והקב"ה [ואמרו בגמ' קידושין (ל ב) בזמן שאדם מכבד את אביו ואמו הקדוש ברוך הוא אומר מעלה אני

עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני]. ואם היה הדבר גנאי היאך היו כוללים את השי"ת בדבר שהוא כך. והנה השי"ת אמר לאברהם בענין מולד יצחק (בראשית יז) וברכתי אותה וגם נתתי ממנה לך בן, ובענין רבקה (שם כה) ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו, ובענין רחל ולאה (שם כט) ויפתח את רחמה, ובענין אלקנה (ש"א א' יט) וידע אלקנה את חנה אשתו ויזכרה ה'. והנה בכלל הברכות (שמות כג) לא תהיה משכלה ועקרה. ועוד גרסין בתענית (ב א, ב ב) שלש מפתחות לא נמסרו ביד שליח ואחד מהן ההריון שנאמר ויפתח את רחמה וגו'. ואלו היה בדבר גנאי, מה לו להקב"ה לעשותו בלי שליח.

ובב"ר (פ"ה ח) בענין (בראשית לח) ויט אליה אל הדרך, בקש יהודה לעבור, רמז הקדוש ברוך הוא למלאך הממונה על התאווה ובא להודיע כי כוונת הש"י וחפצו היתה בחבור זה. ולפיכך נולדו שניהם תאומים שניהם צדיקים שניהם טהורים, כדוגמת שמש וירח, פרץ וזרח. והבן כי כצורת סדרי עולם נולדו, ואין בחבור שלהם גנאי כאשר אין גנאי בתיקון סדרי עולם כללם ופרטם. ובענין רות נאמר (רות ד) ויתן ה' לה הריון וגו' ואלו היה בדבר גנות הרי כבר נאמר (חבקוק א') והבט אל עמל לא אוכל וכתוב שם טהור עינים מראות ברע.

[וא"כ נמצאו דברי היוני הבליעל הבלים בטלים מצד אחד. והוא] כשיהיה החבור לשם שמים אין דבר קדוש ונקי למעלה הימנו. ולפיכך נאמר בחבור הצדיקים (ירמיה א) בטרם אצרך בבטן ידעתך, הנה ייחס צורת הצדיק אל הבורא ית' כאילו הוא מצייר טפת הזרע הנמשכת מן הצדיק, ואמר בטרם אצרך בבטן. אבל ברשע הפריץ אותה הטפה כולה טמאה אין לשם ית' חלק בה, ועליה נאמר (תהלים נח) זורו רשעים מרחם. [הבן זה, שהם זרים ונכרים ואינם חלק השי"י].

[והנה כל הדברים שאמרנו הם בסוד מערכת סדרי עולם ובנינו ודוגמת זכרים ונקבות בסוד משפיע ומקבל השפיע]. והנה חבור האדם אל אשתו כראוי פי' ז"ל שהיא כדמיון שמים וארץ שנאמר (זכריה יב) נאם ה' נוטה שמים ויוסד ארץ ויוצר רוח אדם בקרבו, ואומר (עמוס ט) ואגודתו על ארץ יסדה, והם אגודה אחת לברוא אדם וזה [סוד] נעשה אדם בצלמנו, כלומר גם אני שותף בבריאת האדם, והשותפות הזו, כי מן האב והאם נמשכין כל סדרי הגוף והש"י זורק בו נשמה, כאמרו (בראשית ב) ויפח באפיו נשמת חיים, ואמרו (קהלת יב) וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל אלקים אשר נתנה [לכן אתם בעלי עיניים, ראו אם יש גנות בדבר שהש"י שותף בו. אם כן נמצא חבור האדם לאשתו כשהוא כראוי שהוא סוד בנין העולם וישובו, כי האדם נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית].

[והנה סוד זה שאמרנו בזמן שהאדם מתחבר לאשתו בקדושה ובטהרה שכינה ביניהם בסוד איש ואשה, וזה הוא סוד בטרם אצרך בבטן ידעתך וסוד קדש לי כל בכור פטר כל רחם, ומה שאמרו נתחממו שכינה מסתלקת מביניהם בסוד אש ואש והוא סוד זורו רשעים מרחם, והבן זה מאד].

ואחר שהודענוך על סוד הדרך האחד מן החבור, נודיעך הדרך השני והוא הפך הראשון, כי בזמן שאין אדם מתכוין לשם שמים הנה אותו הזרע הנמשך היא טפה סרוחה, אין לשם ית' חלק בה, ונקרא משחית דרכו על הארץ, והנה גופו כלה לבהלה, וכאילו נוטע אשרה ומפטם עגלים לע"א, בהיותו זרע מקולקל וטפה שלא נזרקה בה נשמה רק כסלון ממאיר ועליו נאמר (תהלים נח) זורו רשעים מרחם. והנה צוה הקדוש ברוך הוא בתורה ואמר והייתם לי קדושים כי קדוש אני. [ועוד אבאר זה בפרקים הבאים].

פרק שלישי

הדרך השני - בזמן החבור

הנה הש"י אמר בתורה (שמות כא) שארה כסותה ועונתה לא יגרע. ועונה האמורה בתורה מפורשת בגמרא (כתובות סא ב) כי העונות משתנות כפי סדר כל בני אדם. ועכשיו נניח לדבר בעונת שאר בני אדם ונדבר בעונת ת"ח הראוי, שהוא מלילי שבת ללילי שבת. ועל זה אמרו (כתובות סב ב) אשר פריז יתן בעתו גו', זו היא עונת ת"ח.

ודע כי זרע האדם הוא חיי גופו ומאור זהרו כי הוא הדם המובחר והזך אשר בגוף, שאילו לא היה כן לא היתה צורת אדם בו. הנה הזרע הוא מחלקי הגוף ויש לו חלק מכל אבר ואבר, כי בידוע שלא יולד אדם מעין ולא עין מאדם, רק כל אבר נמשך מטבע אבר דומה לו, כמו שלא יצמח מזרע החטה פולין ועדשים לא מזרע אדם חמור או שור או שה. וכל אבר ואבר וכל צורה וצורה יש לו טבע מיוחד וכח ידוע שממנו נולד, ואין לחוש לסומא שמוליד פקח כי כח האבר מצוי בטבע הכללי שבגוף וא"כ הזרע הוא חלק מכל אבר ואבר מאברי הגוף.

ולכן אין ראוי לאדם להיות מצוי אצל אשתו כתרנגול כי אז היה כחו תשש ומאור עיניו מתמעט וכל חלקי איבריו הולכים ודלים. אבל בהיות החבור בעונה הידועה שהיא מליל שבת לליל שבת, שהוא סוד החזרת הגלגלים פנים ואחור בשבעת ימי השבוע, אז יוכל להשפיע כח בזולתו והוא לא יחסר דבר שיהיה נחלש (עליו) [ממנו] חולשת נראית, לפי שכבר קבל כח שיוכל להשפיע ממנו. ולפיכך אמר (תהלים א, ג) אשר פריז יתן בעתו, והיינו מליל שבת לליל שבת. וסמיך ליה ועלהו לא יבול, כלומר והיה החבור לשם שמים ויבא לידי גמר מעשה.

וטעם היותו מליל שבת לליל שבת, לפי שהשבת הוא יסוד עולם והוא דוגמת עולם הנפשות מטעם שבת לה'. וכוונת חכמים בעונת ת"ח מליל שבת לליל שבת [כונתם לנפש השכלית] להוליד צורה הראויה לעבודת הבורא יתברך בעלת נשמה שכלית עליונה וטהורה כאמרו (שמות לא) וביום השביעי שבת וינפש. והנה זאת הכונה בעונת ת"ח. והבן מאד, כי לא שמו עונתן בימי הגופנים דהיינו ששת ימי המעשה כי אם ביום שכולו שבת ועולם הנפשות. [והבן ויטיב לך].

כדאיתא בספר ר' נחוניא בן הקנה (ע' ב"ר פ' יא) שבת קרא תגר לפני הש"י רבונו של עולם לכל נתת זוג ולי לא נתת זוג. אמר ליה בתי כנסת ישראל תהיה זוגך].

ואחר אשר עוררנוך על זה, נחזור למה שהיתה כוונתנו [לבארו] (לסדרו), ונאמר כי זמן החבור נחלק לג' חלקים, החלק הא' זמן עונה בימים. החלק השני, זמן עונה מצד המזון. החלק הג', זמן עונה מצד השעות. אמנם החלק הא' כבר בארנוהו בפרק זה.

והחלק השני מן הג' חלקים שהוא זמן העונה מצד המזון תצטרך לדעת בעז"ה.

ודע כי המזון שאדם נזון בו צריך שלשה מיני שנויים ולמדרגה הד' נהפך לזרע או לדם לבן מפרנס את הגוף. ואילו ישמש האדם מטתו סמוך לאכילה, הנה באותו זמן טבע הגוף רותח והדם עכור מעורב ואינו זך וצלול, והנה אותה הטפה הנמשכת מעליו עכורה ומלוכלכת, סרוחה ומטונפת, אינה נקיה ולא טהורה. ונמצא הולד מאותה טפה מיסוד עכור ומטונף, עליו נאמר (תהלים ז) הרה עמל וילד שקר, ואומר (שם נח) זורו רשעים מרחם, לפי שמטבע מזג הטפה שאינה זכה מחייב להיות הנוצר ממנה משוקץ ומטונף. לפיכך צריך האדם לכון שעת החבור בשעה שנפשו מיושבת עליו ושקט טבע הגוף מרתיחת המזון שאכל ונזדקק הדם וירדו השמרים למקומם הטבעי, ואז יסודות גוף האדם יהיו מסודרות בסדר נכון שהוא סמוך לחצי הלילה האחרון.

ועל זה אז"ל במסכת ברכות (ה ב) אבא בנימין אומר כל ימי הייתי מצטער על שני דברים על מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום וכו', ואמרי ר' יצחק הנותן מטתו בין צפון לדרום הויין לו בנים זכרים שנאמר (שם יז) וצפונך תמלא בטנם ישבעו בנים והניחו יתרם לעולליהם. רב נחמן בר יצחק אמר אף אשתו אינה מפלת נפלים, כתיב הכא תמצא בטנם וכתוב התם (בראשית כה) וימלאו ימיה ללדת וגו'. וצריך אני לעוררך על המדה הזו, ידוע שאין פתי או סכל בעולם סובר כי מפני נתינת המטה בין צפון לדרום זוכה אדם להיות לו בנים זכרים ושלא תהא אשתו מפלת נפלים, כ"ש שיאמרו עמודי עולם אנשים חכמים ונבונים כאלו הדברים. אמנם כי הם דברו הדברים נרמזים כמנהגם הטוב בכל מקום. והנני מבאר. ידוע כי הקור החזק הוא לפאת צפון והחום החזק לפאת דרום. וחכמי האמת יודעים כי הרחקת האדם אל הקצוות אינו מדין הטוב והישר, אבל המדות הבינוניות הם המובחרות. ועל זה אמר שלמה ע"ה (קהלת ז) אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר אל תרשע הרבה ואל תהי סכל. לפי שצפון ודרום הם שני הפכים לחום ולקור, הסתירו רבותנו ז"ל דבריהם ורמזום, ואמרו כי המשמש מטתו בהיות מזג גופו ממוצע בין החום ובין הקור אז יוכלו טבעיו לנוח ולא יזריע מהרה, אבל יוכל לבעול במתון, ואז האשה מקדמת להזריע תחלה, ונמצא זרע האשה כדמיון החומר, וכי יבא אחר כך זרע האיש נמצא כדמיון היוצר שמצייר צורה בחומר, וזהו סוד אשה כי תזריע שילדה זכר וזהו סוד שארז"ל (נדה לא) בשכר שמשחין הצדיקים על בטן האשה הויין להו בנים זכרים שנאמר (תהלים קכז) הנה

נחלת ה' בנים שכר פרי הבטן. ובהיותך מבין כל זה, תבין סוד הנותן מטתו בין צפון לדרום הויין
לו בנים זכרים. נמצא זה בחצי הלילה שכבר שקט הגוף מרתיחת טבע המזון שאכל ומזג הגוף
צח ונקי. ומה שאמרו חז"ל בין צפון לדרום, רצה לומר בין הקור לחום.

ידוע כי כל איש שנולד מטפה קרה יהיה לעולם פתי וסכל [ומשולח] ומי שנולד מטפה חמה יהיה
בעל חמה וכעס [ונקלה], אבל הנולד מטפה ממוצעת בין החום והקור יהיה לעולם חכם יקר רוח
איש תבונה ויהיה בדעותיו מעורב עם הבריות, ועל זה נאמר (שמואל א' א') ונתתה לאמתך זרע
אנשים, ומה שדרשו חז"ל בגמרא ברכות (לא ב) לא אכנס ולא חוור לא טפש ולא ארוך ולא גוף, כי
כל אלו המדות הוות באדם בהיות מזגו בין קור לחום, שזהו סוד בין צפון לדרום וזהו סוד בנים
זכרים שאמרנו.

אבל מה שאמרו אין אשתו מפלת נפלים, יש בענין זה עיקר גמור. והנני פותח לך שערי אורה.
בזה כבר ידעת מה שאז"ל (יומא פב ב) בענין ההיא עוברה שהריחה ביוה"כ לחישו לה ולחיש,
שזהו בין צפון לדרום, קרא עליה (ירמיה א) בטרם אצרך בבטן ידעתיך והיא עוברה דלחישו לה
ולא לחיש, שזה נוטה לפאת דרום, קרא עליה (תהלים נח) זורו רשעים מרחם. וידוע כי סבת
המפלת נפלים היא בהתעורר הרחם לאחד הקצוות, אם לרעב אם לתאווה מפלת, אם לחום אם
לקור. כי בהיות הרחם ממוצע לעולם לא תפיל, כאשר הפלס בעין משפט שלא יטו המאזנים
לאחת הצדדין, ואם כן הלחישו לה ולא לחיש נוטה מן הקצה האמצעי והוא קרוב להיות נפל אם
לא יאכילהו מדבר שהריח. ואם תאמר הנה גם אם הצדיק הריחה. אף על פי שהריחה הנה חזרה
לפלס האמצעי, [אבל אם הוא רשע שהריחה לא חזרה לפלס האמצעי, אמנם נטתה לקצה
הבהמיות שבה ולא יכלה להתאפק בקצה האמצעי].

א"כ בין והתבונן בזמן שראוי לו לאדם לשמש ותזכה לבנים ראויים להוראה. והנה כללנו (בדרך)
[בפרק] הזה ג' זמנים לעונה, מצד הימים ומצד המזון ומצד השעות:

פרק רביעי

הדרך השלישי - המזון הראוי לחבור

דע כי כפי מזון כל דבר, כן יהיה הגוף הניזון. ובדרך המחקר ידוע כי החיה שהמור נמשך ממנה
מאכלה אלסנבל.

והנה הש"י שכל דרכיו משפט צוה לשחוט בהמות למאכלנו, ומה לו לזה והלא טוב להיותנו נזונים
במיני פירות ומגדים, ומה לו להפקיר דם בהמות וחיות ולצערם צער גדול. דע כי אלו הם מוסדות
עולם שהש"י מטיב לכל בריה והוא מרחם על בריותיו. ועל זה נאמר (תהלים קמה) טוב י"י לכל

ורחמיו על כל מעשיו. הודיע בפסוק זה כי שחיתת בעלי חיים ואכילתן על ידי בני אדם לטובת בעלי חיים היא, וחמלה ורחמים עליהם. והנני מבאר. ידוע כי כל מזון שאדם אוכל הוא הולך באסטומכא, ומשם יורד למעים העליונים, ומשם הכבד מוצץ הטוב והמובחר והשמן והזך והנקי שבאותו מזון, והשאר דוחה אותו למעים האחרונים ויוצא דרך הרעי. ואותו הדבר שהכבד מוצץ, חוזר ומבשלו ומחזירו דם, ומנקה אותו ומשלחו ללב, והלב משלחו לכל האברים, וחוזר בכל אבר ואבר ממין האבר בבישול שלישי, וחוזר בבשר בשר, ובשומן שומן, ובגידים גידים, ובעצמות עצמות, כי ממנו הגוף נזון. ואם כן נמצאת בהמה זו שנשחטה, לטובתה נשחטה, שעלתה ממדרגת גוף בהמה למדרגת גוף אדם. וזהו דרך ד' הרכבות עולם התחתון, שהן מקורות וצמחים ובעלי חיים שאינם מדברים ובעלי חיים המדברים, כי המקורות שואבין וניזונים מד' יסודות, והצמחים ניזונים מד' יסודות ומן המקורות, ובעלי חיים שאינם מדברים ניזונים מן הצמחים והמקורות ומד' יסודות, והחי המדבר משתמש מן החיים שאינם מדברים ומן הצמחים ומן המקורות ומד' יסודות. וכן כל דבר הולך מעליו לעליו עד שהגלגל חוזר פנים ואחור, ועל זה נאמר טוב י"י לכל, מן היסודות עולה למדרגה למעלה מהן והן המקורות, והמקורות עולות למדרגה למעלה מהן והם הצמחים הצומחים, ומן הצמחים עולין למעלה מהן והם בעלי חיים שאינם מדברים שמתנועעים וצומחים והם מורכבים מד' יסודות, ומבעלי חיים שאינם מדברים עולים למעלה גדולה מהם והם החיים המדברים שיש בהם כח דיבור וכח תנועה וכח צמיחה וכח הרכבה מד' יסודות. אם כן נמצאו כל הדברים נעשין מזון לזולתם כדי לעלותם לעילוי גדול על מדרגתם.

ואחר הקדמה זו, דע שבהיות הדם מזון הגוף ונהפך לגוף, והדם הוא כפי טבע המזון שנעשה ממנו, ראוי לך לדעת כי בהיות המזון עב ועכור יהיה הדם הנעשה ממנו עב ועכור, ואם המזון הוא נקי זך וטהור יהיה הדם כמותו. ולפיכך הבדילנו יתברך בתורתו הקדושה מכמה מאכלות אסורות שאסר אותם עלינו, קצתם מטמטמין את הלב כחלב ודם, וקצתם שמעזין את הפנים כחיות ועופות ובהמות הדורסין, וקצתם שסוגרין דלתי התבונה והחכמה כארנבת ושפן וחזיר ודומיהן, וקצתן שמולידין כמה מיני חלאים קשים ורעים כשרצי הארץ והמים. סוף דבר על כלם אמר (ויקרא יא) אל תשקצו את נפשותיכם, הרי הודיע כי כל אלו הדברים נתעבים ונמאסים ועושין דם רע מוכן לכמה פורעניות.

והנה אם כן כשאמרו (נדה עא א) שצריך אדם לקדש עצמו בשעת תשמיש, הנה גם המזון כלול בקדוש הזה כי ראוי לאדם לאכול מזונות ראויים והגונים ממוצעים בין הקור והחום, ויהיו מן הדברים המולידין דם נקי זך וטהור מאחר שאותו הדם עתיד להיות נהפך לטפת הזרע והוא עתיד להיות יסוד ובנין לולד הנולד מאותו חבור, כי אלו היה המזון רע ועכור ועב תהיה גם הטפה

עבה מטונפת ועכורה. ואם כן נמצא המזון [הנלקח טרם החבור הוא סבה] (להוויית האדם הכנה) להיות [הולד] חכם או פתי או צדיק או רשע.

והנני מוסר בידך מפתח גדול. דע כי בהיות הדבר כמו שאנו אומרים, סמך השם יתברך בתורתו הקדושה פרשת אשה כי תזריע למאכלות אסורות ואמר (ויקרא יא) ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל, וסמך ליה אשה כי תזריע, וסמך מצד אחר פרשת נגעים. ואלו הג' פרשיות לסודות נפלאים. ופרשה כי תזריע באמצע להודיע שאם יבדל אדם מן המאכלות הרעים הויין לו בנים הגונים קדושים וטהורים, ואם לאו הרי נגעים מתחדשים עליהם מצד טפת הזרע שהיתה מאותן מאכלות האסורות והמשוקצות. ועל ידי כן בא להודיעך כי צריך האדם לקדש עצמו גם במאכלות הגונות סמוך לתשמיש כדי שיהיה מזרע נקי וטהור ובינוני בין צפון לדרום כמו שאמרנו. והנה הודענוך כי כפי המזון יהיה הדם הנולד, וכפי הדם יהיה הזרע, וכפי הזרע יהיה הולד הנולד ממנו. וכבר ידעת מה שאמרנו שלא יולד מן הסוס נשר ולא מן החטה עדשים, וכן נאמר כי לא יולד מן הזרע העכור והרע כי אם דם משוקץ ונתעב כאמרו (תהלים נח) זורו רשעים מרחם.

והנה הודענוך בדרך הזה דרך המזון הראוי. וראוי לנו לומר לך כי מן המזון הראוי אין צריך לקחת כדי מלוי הגוף רק דבר בינוני שיוכל הטבע לטחון אותו וימהר להתהפך לדם נקי וטהור, כי בהיות המאכל מתרבה באסטומכא אף על פי שיהיה מן הדברים ההגונים הנה רבוי יהיה גורם שלא יהיה נטחן ויפסד באצטומכא, ויהיה חוזר רע ומטונף יותר ממה שהיה מן [המעט אם יהיה מן] הדברים הגסים והרעים. לפיכך ראוי להזהר גם בשיעור המזון כאשר יזהר בגוף המזון ממש. הנה שמור זה העיקר הגדול שהוא ערוך מצד המזון לצד החבור.

פרק חמישי

הדרך הרביעי - בכוונת החבור

צריך אתה לדעת מה שאז"ל סוד גדול (יומא כט א) קשה הרהור עבירה מעבירה. והנני מאיר עיניך בדברים שהם כבשוננו של עולם והם נסתרים בכמה חדרים פנימים. דע שהשם יתברך אל דעות התקין פעולותיו בחכמה תמימה ונתן כל טבע מטבעי העולם [כח] מיוחד פועל הדבר שניתן לו במשמרת מבלי שינוי רק בדרך נס. והנה נתן כח בדמיון האדם להוליד כיוצא בדבר שהוא מדמה. ודבר זה נדעהו גם מצד הטבע.

והנה בהתחבר האדם אל אשתו, אם דמיונו ומחשבותיו עסוקים בחכמה ובינה ומדות טובות והגונות הנה אותו הדמיון אשר במחשבותיו, יש לו כח לצייר הצורה בטיפת הזרע כמו שהיה מדמה בשעת החבור, בלי ספק. וזהו סוד (בראשית ל) ויקח לו יעקב מקל לבנה וגו' ואומר ויחמו

הצאן אל המקלות וגו'. ורבותינו ז"ל אמרו בברכות (כ א) רבי יוחנן הוה אזיל ויתיב אשערי טבילה אמר כי סלקן ואתיין בנות ישראל מנהרא לסתכלן בי כי היכי דלהוו להו זרעא שפירי כוותי. התבונן במראה הזה, כי זה החסיד הודיע כי בהיות האשה מחשבת ביפיו בעלותה מן הטבילה ומתחברת לבעלה, תחבר צורת הולד כפי הדמיון שהיא תדמה. ואם כן נמצא הדמיון סבה גדול, וההרהור והמחשבה גורמין להיות הולד ומדותיו כאשר ביארנו, הנה שההרהור והמחשבה גורמין להיות הולד צדיק או רשע כאשר יגרום המזון כל זה. וצריך כל אדם לנקות מחשבותיו והרהוריו ולזכותם בשעת תשמיש, ולא יהיה מחשב בדבר עבירה וזמה רק בדברים הקדושים, ויהא מחשב בצדיקים הטהורים אנשי מדע והשכל וחכמה. כי אותן המחשבות יחולו על הזרע ויציירו בצורתן בשעת תשמיש. וכן מחשבת אשתו. ושיהיה משמחה בדברים המשמחים את הלב כדי שתהיה גם היא מסכמת למחשבות זכות וטהורות, ויהיו שניהם אחדים בדבר המצוה, כי אז תתקשר מחשבתם לאחד ותהיה השכינה שרויה ביניהם, ויולידו בן כפי הצורה הטהורה שציירו.

ואל תתמה על דבר זה, כי טבע פשוט הוא בעיני חכמי המחקר, כי כפי המחשבה וההרהור שיעבור על לב האדם ואשתו בשעת חיבורם יהיה הולד מוכן ומצוייר אם טוב ואם רע. וכבר הביאו (מדרש תנחומא פ' נשא) מההיא מטרוניא שילדה בן שחור והיתה היא והמלך לבנים יפים עד מאד וחשב המלך להרגה עד שבא חכם אחד וא"ל שמא הרהרה בשעת תשמיש באדם שחור ובדקו ומצאו צורות שחורות במשכיות אותו החדר ששמשה בו ואמרה כי היתה מסתכלת באותן הצורות ומהרהרת בהן בשעת החבור. וזהו כענין המקלות. ואל תתמה, כי גדול מזה נודע בטבע, כי אדם שנשכו כלב שוטה וחלה חולי הידוע לאותה הנשיכה, הנה מאותה הדמיון שהוא מדמה ברעיונו לא יוכלו להקריב לפניו מים, כי מיד ידמה לו שיש בהם כלבים שוטים, וגם בשתן שלו יראה דמיון כלבים [דקים] (רעים) עד מאד [ואם יסננו אותו השתן במסננת לא ימצאו בו שום דבר, אבל אם יתנו המים בכלי זכוכית ושהה שם שעה אחת יראו שם גורי הכלבים]. מפני רוב ההרהור והתמהון מצייר בשתן הרהוריו ותמהוניו.

והבן זה עד מאוד. וראה עד היכן כח המצייר וההרהור בשעת תשמיש. סוף דבר אדם מהרהר בדברים טובים וטהורים, הנה אותו ההרהור הטוב חל על טפת הזרע ויהיה הולד מצייר כצורת אותו הרהור ועתיד להיות צדיק גמור, ועליו נאמר (ירמיה א) בטרם אצרך בבטן ידעתוך. ובאמת כי קודם הצורה שלו יהיה ההרהור הטוב מוכן לציירו, ואז השכינה משתתפת עם המחשבה הטהורה, כאמרם ז"ל (קידושין מ א) מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה. ואם אדם מחשב בדבר עבירה וכיעור, הנה הולד מיוסד על יסוד רשע וכעור ועתיד להיות רשע מטונף, ועליו נאמר (תהלים נח) זורו רשעים מרחם.

ואני צריך לעורר על יסוד גדול שבתורה ובדברי רבותינו ז"ל (תהלים סח, ז) אלהים מושיב יחידים ביתה, ואז"ל (קידושין ע א) כל הנושא אשה לשם יופי, חודש נכנס וחודש יוצא וחרב אוכלתו שנאמר (הושע ה) בה' בגדו כי בנים זרים ילדו עתה יאכלם חדש את חלקיהם. והסוד הגדול בזה, כי בהיותו נושא אשה לשם יופי, הרי חבורו אינו לשם שמים, כי אמנם הוא מהרהר בצורתה בדרך הגופניות ואינו מחשב במחשבה טהורה עליונה. והנה הבן הנולד מאותו הרהור הוא בן נכרי וזר, ועליו נאמר (הושע ה) כי בנים זרים ילדו, ואין לשם חלק בו. נמצאו בוגדים [לה], כלומר שגורמים לשכינה שתסתלק] (ושכינה מסתלקת) מביניהם. [נמצאו אש ואש ואין י - ה שרויה ביניהם. וזהו סוד בה' בגדו כי בנים זרים ילדו]. ובאתי לעורר עיקר גדול. דע כי לכך נסמכה פ' בן סורר ומורה ופרשת תלוי לפרשת יפת תואר, להודיע כי מאשה לקוחה בשביה לא יצא אדם צדיק. מאחר שאין הכוונה רק ליופי וזמה יצאו ממנה בנים סוררים ומורדים ראויים לארבע מיתות ב"ד. ודע כי לא לחנם אירע לדוד ענין תמר ואמנון ואבשלום, כי שניהם בני יפת תואר היו. כי כל זה גורם הרהור כיצא באותה הצורה. ואם כן בין במה שעוררנוך בפרק זה בענין כוונת החבור והמחשבה וההרהור.

ואני רוצה לעורר על עיקר גדול, ואמסור לך מתנה גדולה בסוד המחשבה היאך היא פועלת הצורה בדבר שהיא נתקבלה ממנו. הנה רבותינו ז"ל אמרו (יומא כט א) הרהורי עבירה קשים מעבירה, ובמקום אחר אמרו (קידושין מ א) מחשבה רעה אין הקדוש ב"ה מצרפה למעשה חוץ מע"א שנאמר (יחזקאל יד) למען תפוש את בית ישראל בלבם. והנני מאיר עיניך בדברים סתומים באו בגמרא. הנה אז"ל (ויקרא רבה טז, ד) בן עזאי היה יושב ושונה והיתה האש מלהטט סביבותיו ורבי אלעזר יושב ודורש וקרנותיו יוצאות כקרנותיו של משה רבינו ע"ה. ותצטרך לדעת כי כל אלו הדברים כוונה אחת להם, והנני מבאר. כי מעין המים בהיותו נמשך ממקום גבוה למקום נמוך, יש כח להעלות אותם המים אל מקום אחר גבוה כנגד גובה המים שיוצאין ממנו. וכן ידוע לבעלי הקבלה כי מחשבת האדם היא ממקור הנפש השכלית שנמשכה מן העליונים, ויש כח במחשבה להתפשט ולעלות ולהגיע עד מקום מוצאה, ובהגיע אל המקור אז היא נדבקה בסוד העליון, שמשם נמשכת ונעשית היא והוא דבר אחד. וכשהמחשבה חוזרת להמשך ממעלה למטה, נעשה הכל כדמיון קו אחד ואותו האור העליון נמשך למטה בכח המחשבה שמושכת אותה למטה [ונמצאת שכינה למטה] ואז האור הבהיר נמשך ומתפשט באותו המקום שבעל המחשבה יושב שם. וכן היו חסידים הראשונים מדבקין מחשבתן בעליונים ומושכין האור העליון למטה ומתוך כך היו הדברים מתוספין ומתרבין כפי כח המחשבה. וזהו סוד השמן של אלישע עליו השלום וכד הקמח וצפחת השמן של אליהו.

ואחר שהדבר כן, הוצרכו רבותינו ז"ל לומר כי בהתחבר האדם לאשתו ומחשבתו נדבקת בעליונים, הרי אותה המחשבה מושכת אור עליון למטה והוא שורה על אותה טפה שהוא מתכוין

עליה ומהרהר בה, כענין הצפחת, ונמצאת אותה טפה נקשרת לעולם באור הבהיר. וזהו סוד בטרם אצרך בבטן ידעתיך, מפני שכבר נקשר האור הבהיר בטפת אותו צדיק בעת החבור לפי שהמחשבה נקשרת בעליונים, ומשכה האור הבהיר.

והבן זה עד מאד. ותבין ממנו סוד גדול בענין אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב. [כי זהו הסוד, שלא היה מחשבתם נפרדת אפילו שעה אחת ורגע אחד מן האור העליון. ונמצאו האבות כעבדים הקנויים לאדון קנין עולם, ולפיכך אמר אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב]. ושם נאמר כי בעת שהיו עוסקים במאכל ובמשתה ובמשגל ובשאר עסקי הגוף, דברי תורה מה תהא עליהם, והיתה התשובה כי גם בכל עסקי הגוף כל כוונתם היתה לשם שמים. ולא היתה מחשבתם נפרדת מן האור העליון אפילו רגע אחד. ומתוך כך זכה יעקב להוליד י"ב שבטים כלם צדיקים גמורים ותמימים היו, וראויין להיות כדמיון סדרי עולם נושאי כלי ה', לפי שלא היתה מחשבתם נפרדת מהאור העליון אפילו בשעת החבור. ולכן אמר שלמה ע"ה (משלי ג) בכל דרכיך דעהו, [אמרו חז"ל (ברכות סג ב) בכל דרכיך דעהו אפ' לכל צרכי הגוף קטן וגדול. ומה שאמר דעהו כבר ידעת] ידיעה זו היא חבור הנפש השכלית ודבוקה באור העליון [כאשר חבור האדם באשה נקרא ידיעה, כן דבוק הנפש בעולם השכל נקרא ידיעה, וכבר ידעת שלא] (ולא) נקרא האדם יודע דבר פלוני עד שנדבק המשכיל במושכל. [והבן זה מאד. א"כ התבונן סוד אומרו בכל דרכיך דעהו, וסמך ליה והוא יישר ארחותיך, כי האור העליון יהיה נדבק במעשיו ויהיו כולם בסדר נכון וקיים. וזהו מאמר חז"ל (אבות פ"ב מ"ב) וכל מעשיך יהיו לש"ש].

ואחר שהודענוך זה, התבונן בהיות הרהורי עבירה קשים מעבירה, כי בהיות אדם מחשב בדברי רשע וטנוף מחשבתו נדבקת בטנופה בעליונים, והרי נפשו מחוייבת לשמים שהרי היא מטמאה במגע, אבל אלו עשה עבירה למטה ולא נגע משפטה לשמים, יקל מעליו יותר מהרהור הרע [שהוא נדבק בעליונים] והוא קרוב לקצץ בנטיעות.

ומכאן תבין סוד מהרהר עבירה בשעת תשמיש כי אותה המחשבה המטונפת חלה על הטפה ומיסדה ממנה יסוד רשע ועול וטנוף, ונקראת זרה. [והבן זה אם בעל נפש אתה].

ומכאן תבין מעשה של אותו חסיד שהיה יושב בשערי טבילה כדי שתהיין מחשבתו והרהורם נדבקת בצורתו, וצורתו נקשרת בעליונים.

ועוד נודיע לך ענין אחר בענין המחשבה, אף על פי שאינו מכוונת החבור, עם כל זה הוא מועיל לו ולזולתו. והוא, כי בהיות החסידים הקדושים מדביקים מחשבתם בעליונים, כל דבר שמחשבין עליו באותה שעה היה מתקיים אם טוב ואם רע. והוא שאמרו (ב"ב ע"א) נתן עיניו בו ונעשה גל

של עצמות. וכתוב בתענית (כד א) בההיא ברתא תובי לעפרך, וכן היה. ומה שאמרו (חגיגה ה ב) כל מקום שנתנו חכמים עיניהם בו או מיתה או עוני.

ומהענין הזה סוד התפלה והקרבות, שהוא סוד דבוק בעליונים.

ומהענין הזה היה כח אותו ארור בלעם הרשע, שהיו אומרים עליו את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר. ולפיכך היה רוצה לעיין בישראל עיון שלם כדי שיוכל להדביק מחשבתו בעליונים וימשיך עליהם מחשבה רעה. ולפיכך אמר (במדבר כד) וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו. ולפיכך הוצרך לדקדק (שם כב) לך נא אתי אל מקום אחר אשר תראנו משם וגו', כי הרשע היה צריך לעיין במה שכוונתו עליו, לטוב או לרע, והיה מדביק מחשבתו למעלה, והיה מושך כח עליון למי שהיה מתכוין ומעיין בו. וזהו ענין (שם כד) מחזה שדי יחזה נופל וגלוי עינים. ולפיכך נתכוין הרשע לבנות המזבחות שבעה ופר ואיל בכל אחד, כדי להכניס אליו כל הכחות ולקרבה אל מחשבתו, כדי לקיים חפצו ורצונו הרע בכל אשר יאווה. ולזה אמר (במדבר כג) ויקחהו שדה צופים, שהיה הרשע צופה בהם כדי להמשיך עליהם מחשבתו הרעה. אבל הקדוש ב"ה שידוע כל המחשבות ידע מחשבתו הרעה, ולא הניחה לרצונו של בלעם הרשע. והבן זה מאד ותדע עד היכן מגיע כח המחשבה. [ואף על פי שאין זה מכוונת הספר, תועיל לך בו תועלת שלמה בהיותך יודע שעור ההרהור עד היכן נוגע, ותדע סוד המחשבה מה היא פועלת בשעת החבור].

ואחר שהודענוך סודות אלו הסתומים יש לנו להודיעך סוד הדרך הסמוך לזה, כפי הראוי, בעז"ה:

פרק ששי

הדרך חמישי - באיכות החבור

[כבר הודענוך בפרקים אלו דברים רבים שיש לך לכלול אותם עם מה שנאמר בפרק זה. ושימם כחותם על לבך. והנני מתחיל ואומר] ידוע כי כל איש חסיד וצנוע, כשהוא מדבר, אינו מדבר כי אם בלשון רכה ושפה רפה ובנחת רוח, ואינו מדבר גדולות, וכשהוא מהלך ילך בקומה כפופה וראשו נמוך, וכן בכל מנהגיו. והרשע בכל דרכיו בהפך מזה. ואתה יש לך לעיין [אם יש לך עיניים לראות], כי מאחר שהדברים שאין להם גנות אבר אצל בני אדם, יש להם גנות מעשה וענין רע, כל שכן בדברים שיש בהם גנות אבר אצל בני אדם כל שכן גנות אבר וגנות מעשה. ועל כן, כל זמן שהאדם מתחבר לאשה, אל יהא בקלות ראש ודברי שוא ותעתועים, ואל תקל ראשך כנגד האשה, ואל תרבה בשיחה בטלה עמה. ולפיכך יש לך להכניסה תחלה בדברים שמושכין את לבה ומיישבין דעתה ומשמחין אותה, כדי שתקשר דעתך וכוונתה בכוונתך. תאמר לה דברים קצתם מכניסין אותה בדברי חשק ואהבה ורצון, וקצתם מושכין אותה ליראת שמים

וחסידות וצניעות. ומספר עמה בדברי נשים חסידות וצניעות, היאך יצאו מהם בנים הגונים וכשרים, ראויים לכתר עליון, בעלי תורה ויראה והוראה, כמעשה קמחית שזכתה לז' בנים שכולם שמשו בכהונה גדולה, ושאלוה חכמינו ז"ל במה זכתה, ואמרה להם אפילו קורות ביתי לא ראו שער ראשי מימי, וכל זה הפליגה לשאר צניעותה וחסידותה ויושר מעשיה. [ויכניס אותה בדברים אלו, מהם אהבים ומהם עגבים, ומהם יראת שמים וצניעות וטוהר מחשבה].

ויספר עמה באמצע הלילה או סמוך לשליש האחרון, דתניא בברכות (ג א) משמרה שלישית תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה.

[וכשהוא בועל אותה, לא יבעלנה בעל כרחא ולא יאנוס אותה, מפני שאותו החבור אין השכינה שורה בו מפני שכוונתו בהפך מכוונתה ואין דעת אשתו מוסכמת לדעתו. ולא יריבנה ולא יכה אותה על עסקי תשמיש. והנה אמרו רז"ל במסכת יומא (פסחים מט ב) מה ארי דורס ואוכל ואין לו בושת פנים אף עם הארץ מכה ובוכל ואין לו בושת פנים. אבל הוי מושך לבה בדברי חן ופתי ושאר דברים הגונים ומחושבים. ואל תהי בועל אותה והיא ישנה, מפני שאין כוונת שניכם אחדות ואין מחשבתה מוסכמת אל מחשבתך, אבל הוי מעורר אותה ומכניסה בדברים]. סוף דבר, כשתהיה בודק בעצמך ותראה שאתה ראוי לשמש, עשה שתהיה דעת אשתך מוסכמת לדעתך.

וכשאתה מתחבר עמה אל תמהר לעורר בה התאוה, כדי שתתישב דעתה, [ותכנס עמה בדרך אהבה ורצון, בענין שתזריע היא תחלה, כדי שיהיה הזרע שלה כחומר והזרע שלך כצורה, כענין שנאמר אשה כי תזריע וילדה זכר. וכבר ידעת מה שאמרו (נדרים כ ב) בענין אותו חסיד שאמרה אשתו עליו שהיה מגלה טפח ומכסה טפחיים ודומה כמי שכפאו שד, כלומר שלא היה מתכוון להנאת תשמיש לבד, אלא שהיה בעיניו כמי שמתעסק בדבר אחר שאינו ממלאכתו אלא שהוא חוב מוטל עליו לגמרו משום מצות עונה האמורה בתורה. והתבונן ותראה האריך היה זה החסיד מתכוין כונה עליונה, שכל מעשהו היה לשם שמים ולמצוה גמורה].

ומכל הדברים שהודענוך בפרקים הקודמים ובזה הפרק, יש לך להקיש כמה דברים שלא זכרנו מן הדברים שזכרנו, והוי כולל כל הדברים כלם. ומדעתך תבין דרך ההנהגה שהאדם ראוי להתנהג בה בשעת תשמיש יותר מכל צניעות שאתה צנוע על כל מדותיך, במאכל ובמשתה ובדרך ארץ. כי כפי הצניעות ומחשבה שאתה נוהג בשעת החבור כך תחול הצורה על טפת הזרע.

וזוהו סוד (בראשית כה) ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, כלומר אחר שאמר ליה הקדוש ברוך הוא שרה אשתך יולדת לך בן, נתכוין אברהם בשעת החבור כוונה יתרה על כל מדותיו הטובות, בהיותו מדבק מחשבתו בעליונים ומתכוין להוליד בן שיהיה ראוי למה

שאמר לו הקדוש ב"ה. וזהו סוד אברהם הוליד את יצחק, נתכוין להוליד בן שיהיה צדיק גמור כמותו. וזהו אלה תולדות יצחק בן אברהם, אז"ל (בראשית רבה סג א) צדיק בן צדיק. והגיע כח צדקו עד שהעיד הקדוש ב"ה שאין בו מום, לא בפנים ולא בחוץ. וזהו סוד ויעלהו שם לעולה, וכבר ידעת שלא היה ראוי שיהיה מום בדבר הקרב על גבי המזבח. הבן המראה הגדול הזה. וכבר ידעת כי העולה היא קודש קדשים, והיא באה על הרהור הלב וחטאות המורגשות, ולפיכך צריכה הפשט ונתוח [וכליל לשמים], ונקרא יצחק עולה תמימה. וכל זה גרם אותו אברהם בשעת החבור שנתכוון לשם שמים ממש.

וכן הדבר נוהג בשאר החסידים אנשי לבב, כי בהתכוונם לשם מצוה להדביק מחשבתם בעליונים בשעת החבור, אז יולידו בנים ראויים לקדושה ולטהרה ולחסידות. ולפיכך הוצרכה מגילת רות לכתוב (רות ד) ואלה תולדות פרץ פרץ הוליד את חצרון, כאשר פרץ צדיק גמור נתכוין גם הוא להוליד בן צדיק כמותו, וזהו סוד פרץ הוליד את חצרון. וכן חצרון נתכוין גם הוא להוליד בן צדיק כמותו, וזהו סוד חצרון הוליד את רם. וכן עד ישי הוליד את דוד, צדיק בן צדיק. להודיע כי לא על חנם בחר הקדוש ב"ה בדוד עבדו, כי שלשלת עשרה צדיקים גמורים זה למעלה מזה, כדמיון עשרה סדרי עולם [בסוד שעור קומה] בסוד יו"ד [שהכל כלול בה]. ולפיכך נקרא דוד ביו"ד על עשר מעלות כלולות בו], כי מפרץ ועד דוד עשר מעלות, צדיק בן צדיק. ועתה התבונן סוד מה שכללנו בדברים אלו. וכשתהיה נוהג בהם כמה שהודעתך, אני ערב לך להוליד בן צדיק וחסיד מקדש שם שמים.

והש"י ברחמיו יפקח עינינו במאור תורתו, יזכנו להשיג השגתו מסודות תורתו, ולהוליד בנים מוכנים ליראתו ולעבודתו, אמן ואמן.

אשר שם על לבו ומחשבתו, בכל תפירה ותפירה, כי תהיה טובה וחזקה, וכי יהיו המנעלים טובים, למען יתנה מהם אשר ינעלם. ככה דבק חנוך במדת קונו, אשר ייטיב ויהנה לזולתו, וככה ייחד לו יחודים, כי לא חפץ חנוך בשום דבר אחר, זולת החפץ האחד, והשאפה המיוחדת, לדבק במדות קונו. ועוד אחרת לו בזה, כי נשמר מכל שמץ רע, שגם שגגת אונאה ותרמית לא תגיענו, ולא תהיה נטילתו יתירה על ערך עבודתו אשר יתן.

המעשה השני, יספרו על רבנו ישראל מאיר הכהן זצ"ל, בעל חפץ חיים — הלא עוד זכינו לראות את הצדיק הקדוש הזה בדורנו; — הוא לא חפץ להתפרנס בתורתו, ויהי לחנוני. הסחורה שמכר היתה המעולה, המדה גדושה, והמשקל מכריע ללוקח תדיר. כמובן נהרו אליו כל הקונים. ויאמר רבנו ישראל מאיר זצ"ל: "אם כן, במה יתפרנסו שאר החנונים?" ויעש לו לחוק, כי יפתח את חנותו רק לשעה או שעתיים, עדי ירויח איזה פרוטות, די פרנסתו ליומו בצמצום, ויסגרנה אחרי כן, למען תהיה פרנסה מצויה גם לאחרים. ויתבונן אח"כ, וירא כי גם בזה לא הועיל, כי רוב הקונים צמצמו עצמם לבא אל חנותו בעת הפתיחה; ויסגור את חנותו לגמרי, ויעזוב מהיות עוד חנוני, כי לא חפץ לגרום צער לחנונים האחרים.

ואמרו חז"ל: "גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים" (ברכות ח' ע"א). במה היא מעלת הנהנה מיגיע כפיו?

הנהנה מיגיע כפיו, הוא האדם המעולה, אשר יחפוץ ויתאוה שתהיה נתינתו יתירה על נטילתו. האיש הזה, בהשתמרו שלא יכשל, לא יתפרנס מפרי מעלות שכלו ונפשו, בחכמה או באומנות, שבכל אלה אפשר שיקבל יותר על ערך שויון נתינתו; ויבחר לעבוד ביגיע כפיו ובזיעת אפיו — המלאכה הפשוטה, המשתלמת בקוטן התשלומין; וערך יגיעתו אשר יתן בה, ודאי מרובה היא על תשלומיה. ולמה הוא גדול מירא שמים? זה יתבאר בע"ה להלן.

פרק ד' בשורש האהבה

אין אדם בעולם שאין בו ניצוץ כח הנתינה. זה ייראה בשמחתו, שאיננה שלמה בהיותו יחידי, וכן בגעגועין אל החברה אשר מעמקי הנפש יבואו (וזה לך האות, כי הנה עונש בית-האסורים — ההפרדה מהחברה — לעונש חמור יחשב). ומה המה הגעגועין הללו? — ניצוץ כח הנתינה.

כל אדם יתאוה לבנים. ויש בזה שתי בחינות :

(א) כי ירגיש את בניו שיהיו כהמשך לעצמותו, לאחר שיפרד מעולמו.

(ב) כי ירגיש צורך והכרח שיהיה לו את אשר יאהבנו ויטיב לו.

וכן הננו רואים בהולכים ערירים, אשר יכניסו יתומים לביתם והיו להם לבנים ; וגם יש כאלה, אשר כלב או שאר בעלי חיים יקרבו אליהם, ויטיבו להם כאשר יעשו לבנים. הלא גם זה לאות, אשר שורש כח הנתינה טמון הוא בעומק נפש האדם.

כאן שאלה יפה עומדת לפנינו : הן האהבה והנתינה באות כאחת, האם הנתינה היא תולדת האהבה, או להיפך, האהבה באה מן הנתינה ?

הורגלנו לחשוב את הנתינה לתולדת האהבה, כי לאשר יאהב האדם, ייטיב לו. אבל הסברה השניה היא, כי יאהב האדם את פרי מעשיו, בהרגישו אשר חלק מן עצמיותו בהם הוא — אם בן יהיה, אשר ילד או אימן, או חיה אשר גידל, ואם צמח אשר נטע, או אם גם מן הדומם, כמו בית אשר בנה, — תהוו דבוק למעשי ידיו באהבה, כי את עצמו ימצא בהם. וכן הראוני מקור בדברי רבותינו וזכרונם לברכה כסברה זאת השניה, כי כך שנינו במס' דרך ארץ זוטא (פ"ב) "אם חפץ אתה להידבק באהבת חברך, הוי נושא ונותן בטובתו".

ועמוקה היא האהבה הזאת מאד. הלא נראה מה שכתוב בספר תורת ה' (שהוא המקור היחידי לדעת את עמקי כחות הנפש עד תומם, כי רק הבורא לבדו הוא אשר ידע את מסתרי נפש האדם אשר יצר) :

"מי האיש אשר בנה בית ולא חנכו כו'

מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו כו'

מי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה כו'"

כולם יחזרו מעורכי המלחמה, בלי הפרש, והוקשו זל"ז, יען אשר תדמה אהבתנו את פרי עבודתנו כאהבת ארוסין.

האהבה הזאת, היא אשר תבא מן הנתינה בלי ספק.

ראיתי מעשה, והנה הורים צעירים ראו את כל חמדת חייהם בבנם הקטן. בשעת חרום, ומלחמה פרצה במקום התוא, ויברחו כולם משדה המלחמה. ויקר המקרה, אשר האויבים הפרידו בין הדבקים, והאב עם בנו נשארו לצד האחד, והאם לצד השני. וכה נפרדו, ביגונם וגעגועיהם, כמה שנים, עד אשר שקטה המלחמה, והשלום שב אל מקומו. ויתוועדו יחדיו בני המשפחה כולה וישמחו איש ברעהו מאד.

והנה פלא. לא יכלו לתקן את אשר חסר להם בזמנו; אהבת האב ובנו היתה יותר עמוקה ודבוקה, מאהבת האם והבן. היא הניחה אותו קטן, ותמצאהו גדול, ויהי בעיניה כאלו הוא אחר, — עדיין היתה מתגעגעת אחר בנה הקטן שהניחתה. אבל, הן זה רק דמיון; ואיה הוא שורש הדבר? הוא, אשר תאב אימן וגידל את הילד תחתיה. זהו אשר חסר לה, ושב אל האב במקומה. האהבה הבאה מן הנתינה ההיא, עברה כולה אל האב.

ואמרו רבותינו ז"ל (בבא מציעא ל"ב ע"ב): "אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכופף את יצרו" — ואע"פ שבפריקה מונע גם צער בעלי חיים, שהוא מדאורייתא, מ"מ "כדי לכופף את יצרו עדיף". ויש ענין בזה גם כי בהטיבו לשונאו, גם הוא עצמו תסתלק השנאה מלבו ותכנס תחתיה אהבת הנותן אל המקבל ממנו. ומי שעניני פקוחות יראה מעשים כאלה הרבה.

כללו של דבר, זה אשר יתן האדם לזולתו, לא יאבד ממנו, אלא זו היא התפשטות עצמותו, כי ירגיש אשר גם חלק לו בחיבורו זה אשר נתן לו. זו היא הדבקות שבין אדם לזולתו, אשר נקרא לה בשם "אהבה".

פרק ה' ואהבת לרעך כמוך

התבאר בפרק הקודם, כי לכל אדם יש ניצוץ כח הנתינה. וזה, כי לא ניתנה רשות לכח הנטילה לבטל גם את הניצוץ הזה; שאלמלא כן היה העולם חרב: לא היו נושאים נשים ולא היו מגדלים בנים. על כן גזר השם יתברך, כי ניצוץ זה לא יפרד מבני האדם לעולמים. אולם יען כי מעט מאד הוא ענין הנתינה אשר בהם, על כן יבחרו באשר ימצאו חן בעיניהם; להם יתנו ויטיבו, ואותם יאהבו, את אלה יחשבו כאלו שלהם המה; משפחתם, קרוביהם, רעיהם וחבריהם; אך את שאר בני האדם, לנכרים וזרים יחשבו; יתנהגו עמהם במדת הנטילה, יתחרו בהם ויחטפו מהם ככל אשר יוכל.

אך יתבונן נא האדם, כי לא שר יתן, יאהב; וגם יהיה לו חלק בו, וידבק אליו, כאמור, ואז יבחין ויבין, כי זה אשר זר נחשב לו, הוא רק מאשר טרם נתן לו, ועוד לא הטיב עמו. אם יתחיל נא להטיב את כל אשר ימצא, כי אז ירגיש אשר כולם המה קרוביו, כולם אהוביו, כי ככולם יש לו חלק, ובכולם התפשטה עצמותו.

לאדם אשר יזכה להגיע אל המדרגה המעולה הזאת, מובנת היא כפשוטה מצות התורה: "ואהבת לרעך כמוך" — "כמוך בלי שום הפרש... כמוך

Rabbi Manis Friedman

משנה מסכת אבות פרק ה משנה טז

כל אהבה שהיא תלויה בדבר בטל דבר בטלה אהבה ושאינה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם איזו היא אהבה התלויה בדבר זו אהבת אמנון ותמר ושאינה תלויה בדבר זו אהבת דוד ויהונתן:

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מט עמוד ב

תניא, היה רבי מאיר אומר: כל המשיא בתו לעם הארץ - כאילו כופתה ומניחה לפני ארי. מה ארי דורס ואוכל ואין לו בושת פנים - אף עם הארץ מכה ובוועל ואין לו בושת פנים.

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף כ עמוד ב

וברותי מכם המורדים והפושעים בי - אמר רבי לוי: אלו בני תשע מדות, בני אסנ"ת משגע"ח: בני אימה, בני אנוסה, בני שנאה, בני נידוי, בני תמורה, בני מריבה, בני שכרות, בני גרושת הלב, בני ערבוביא, בני חצופה, איני? והאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל אדם שאשתו תובעתו - הויין לו בנים שאפילו בדורו של משה רבינו לא היו כמותם, שנאמר: הבו לכם אנשים חכמים ונבונים, וכתוב: ואקח את ראשי שבטיכם ולא כתיב נבונים, וכתוב: יששכר חמור גרם, וכתוב: מבני יששכר יודעי בינה לעתים! ההיא דמרציא ארצויי.